

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 5.   Брой 27.   Септември 2002 година   Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Избори за Президент? Не, благодаря!

Пише: Иван Николов

Президентската кампания в Сърбия за кой ли пореден път показва, че за нас българите в Югославия, е почти без значение кой ще бъде избран. От екраните надничат все познати муцуни, всичките до един общопрактикуващи сръбски патриоти, които прегракнаха да се надлъгват кой какво щял да направи (за сърбите, не за нас, бел. моя), ако успее да баламоса 51% от гласоподавателите.

Защо нито един от тях не заслужава нашето доверие?

Защото сред тях няма нови лица, а старите ги опознахме много добре през изтеклите дванайсет тъжни години. Каквото можах да ни направят, направиха го – едни останахме живи, други не. Сегашните кандидат-президенти на Сърбия навремето с нищо не се отличиха в опозицията си срещу Милошевич. Едно, че нямаха никакви съществени забележки срещу него, и друго, че в изтеклите две години след Милошевич с нищо не показаха, че са по-добри от него.

Актуалният президент, и “умерен националист” Кошунница, не можа да смогне сили да се извини за нечутите страдания които претърпя босненският, хърватският и албанският народ благодарение на престъпната политика на неговият предшественик Милошевич. Кошунница не е способен да направи такъв жест – затова са необходими хора от световен формат, а не дребни паланешки политиканти. Нито той, нито сръбския народ са готови да разберат, че причините на сръбската агония произлизат от самата същност на сръбската национална идеология. Сръбският народ все още не е способен да роди един Вили Брант който да клекне и да иска прошка от жертвите. Да загърби миналото и да започне на чисто. Ще мине много време докато сръбския народ научи, че Германия не е изградена само върху дистанцирането от престъпленията, а в дълбокото познание за погрешността на Хитлеровата политика.

Социологът Душан Павлович пише: “Кошуница все още не приема, че някои сърби са правили престъпления в името на същото онова “сръбство” в което самият той днес се кълне”. Не може да се каже, че той самият не знае за тия престъпления. Проблемът е, че не иска да признае страшната истина, че тия престъпления бяха неизбежна част от Голямото престъпление, за осъществяване на Голямата идея наречена Велика Сърбия. Ако беше признал това, цялата философия за “умереният национализъм” щеше да се разпадне като сапунено мехурче. И може би щеше да се появи някакъв нов човек който да започне на чисто. Такъв, за съжаление, все още няма.

Останалите кандидати които опитват да се намърдат за президенти, също не заслужават вниманието на всеки политически образован и мислещ югославски гражданин. За тях, “големите демократи”, най-голямата грижа е, как да сковат нов кафез за черногорците. Тяхната “демокрация” дори не им допуска да признаят суверенното право на черногорския народ да има собствена държава! Дори и Лабус който днес реално има по-голяма власт отколкото ако бъде избран за президент. И който не ни удостои да дойде в Босилеград, да ни каже брой ли ни за българи и за част от Югославия. И който вместо за “Велика Сърбия” говори за “Сърбия – лидер на Балканите!” Не по врат, а по шия! За разлика от Шешел който хептен дибидюс ни смята за магарета.

В Босилеград президентската кампания тая есен много ми напомня времето през деведесетите години когато се устоличаваше Милошевич, с тая малка разлика, че вместо неговите портрети и партийните знамена на СПС, днес върху раздрънканият рейс от международните донации който от няколко дни напук на ДОС-овците тутурика от Километротото до Магурка, се мъдри портрета на Кошуница и тъмно-синьото знаме на ДСС! Всичко е същото, само него го няма! Остава да видим дали хората са помъдрели малко. И дали пак ще допуснат да ги направят на будали.

Иначе, най-добрият избор който можем да направим на тия избори е – изобщо да не отиваме на избори. Защото за когото и да гласуваме – все ще сбъркаме. Впрочем, за повечето от тия кандидат-президенти вече сме гласували на предишните избори. Не си струваше - видяхме докъде я докараха. И точно затова най-добрият възможен отговор на всичките тия кандидати за президенти е – да не се излиза на избори, все докато не им омръзне да се кандидатстват и докато не се появят нови кандидати за президенти които няма да реват по площадите в името на “сръбството” и “Велика Сърбия”, а в името на гражданска, правова и демократична държава. Не президенти които ние да слушаме, а президенти които нас да ни слушат.

Ние пък дотогава трябва добре да премислим какво да искаме от тях. Донации, хуманитарна помощ, кредити, безвъзмездни..? Или онова което са искали всички потиснати от Спартак насам – свобода и човешки правдини? Помислете си.

Шешел – сиктер навънка!

Пише: Иван Николов

Отдавна е известно, че политическата воля на гражданите не е константна величина и че тя се променя в зависимост от жизнения стандарт и степента на свободата в обществото. За внимателните наблюдатели на политическата сцена в Босилеград и Цариброд е ясно, че провала на опозиционните и управляващите партии с демократична и гражданска ориентация, устойчивостта на крайният великосръбски национализъм в Сърбия и драстичното влошаване на социалното положение на населението в Босилеград, неизбежно предизвиква верижна реакция и закономерно води до повишаване на национализма. Това е реалността, а в политиката се борави само с реални неща. Сърбия трябва много сериозно да се замисли над това. Защото с повишаване на икономическата криза и завоюването на по-голяма политическа свобода, политическото положение в Босилеград и Цариброд може да се радикализира още повече.

Първите симптоми вече са налице.

На 2 септември 2002г. Шешел се обърна към царибродчани с “Брачо бугари”, и с това обръщение явно поля със студена вода своите български привърженици които иначе се правят на по-големи сърби от сърбите. На предишните избори Воислав Шешел бе казал на “братята българи”, че две бомби стигат да ги откара отгатык Черно море. Тука все още се помни изявлението на генерал Павкович, който в Цариброд каза, че всички студенти от Цариброд и Босилеград които следват в България са потенциални врагове, въпреки че по същото време синът на президента Милан Милутинович следваше в Лондон докато Англия участваше в бомбардирането на Сърбия.

Дори и от обръщението на демократичният кандидат-президент Миролуб Лабус не можа да се долови начало на нова политика към малцинствата. В Цариград той говори за икономика и нови работни места, въпреки че това не влиза в правомощията на президента. В Босилеград дори не поиска да дойде, ей така за кураж на своите привърженици които все още имат глупостта да му вярват.

Другият кандидат за президентски пост – Велимир Илич “избирателният заек на Кошунница”, заяви по една от белградските телевизии “че е загрижен, че гонят сърбите в Димитровград и Босилеград”! По-голяма глупост едва ли някой е могъл да изтърси. Едно, че в Босилеград сърбите могат да се изброят на пръстите на едната ръка, и друго, че едва ли някой от тях може да се оплаче, че ние ги “гоним” (освен ако някой е болен от мания за гонене). Очевидно, че местният отбор на Нова Сърбия в Босилеград ги е излъгал за сръбското присъствие.

4 септември 2002г. се оказа още по-прокобен за великосръбският ултранационалист Воислав Шешел, който в рамките на кандидат-президентската си кампания посети Босилеград. По някаква морбидна случайност най-напред го посрещна кола с ковчег на случайно починал човек, а в центъра на града, където Шешел трябваше да държи реч, го посрещнаха стотина босилеградчани сред които имаше и знаме на ВМРО и транспаренти: “Това е земята на Аспарух, Борис и Калоян” и “Ние сме потомци на Черноземски”. В града бяха излепени и плакати със следното съдържание: “Югославия я няма – искаме ревизия на Ньойския диктат”, Западните покрайнини нямат нищо общо нито със Сърбия нито с Черна Гора”, “Радикали, тука дойдохте с пушки и ботуши, а ще си отидете по чорапи и гащи” и т.н. Сред тълпата имаше и няколко местни предатели които се рахождаха заедно с бившите и сегашни политически агенти на държавна сигурност. Така и тоя път публично се разбра, че радикалските привърженици идат рамо до рамо с бившите озлогласени полицейски служители на Милошевич. Сред зловеща тишина знамето на ВМРО беше принесено близо до Шешел. Знаменосецът беше 53 годишният Димитър Стефанов Димитров – Бръснача, гимназиален преподавател който през юни бе уволнен от страна на директора на Босилеградската гимназия. Охраната на Шешел остана изненадана и обърквана, графикът на посещението бе отменен и след десетина минути кортежът с пълна скорост напусна Босилеград. Шешел дори не можа да направи изказване по радио Босилеград което се подготвяше седмици преди това.

Полицията се държа неутрално.

Шешел сигурно знае, че през 1913 година идеолозите на Радикалната партия до основи са опожарили Босилеград. Преди дванайсет години той бе заявил, че войната за Велика Сърбия ще приключи в Босилеград. На 4 септември 2002г. Шешел заедно с двамата си най-близки сътрудници Томислав Николитч и Александър Вучич, панически избягаха от Босилеград. Вестник “Братство” премълча всичко това и почти изцяло отпечати речта му която иначе бе смутелевена надве-натри.

Не показва ли това, че политическото положение в Босилеград започва опасно да се изостря? Особено след като Вранянската компания “Юмко” уволни 500 работника в Босилеград, а повечето държавни предприятия фалираха и оставиха без работа над 80% от работоспособното население. Демократичната власт в Белград, и общинските власти в Босилеград, които са от партията на Кошунница, претърпяха пълен провал и социалното положение в Босилеград драматично се влоши. Хората се чувствуват измамани от новата власт, защото въпреки че Милошевич го няма, неговите хора си останаха навсякъде: във властта, полицията, правосъдието. Измамани са и от поведението на демократичната власт – оказа се, че предизборните обещания са едно, а реалният живот съвсем друго нещо. Бавно узрява съзнанието, че демокрацията сама по себе си не означава нищо, ако хората не я упражняват. А упражняването на демокрацията значи сам да поемеш отговорността не само на личен, но и на обществен план.

Седем години от зверствата в Сребреница

Точно преди седем години в Сребреница, армията на Република Сръбска, чийто комендант тогава беше Ратко Младич, избя около 7500 души цивилно население. Досега са извадени трупове на най-малко 2028 убити. “Най-малко” означава, че трупове вече са в такова състояние, че не може със сигурност да се твърди коя част към кой труп принадлежи. Трупове след известно време са извадени и отново погребани на друго място. Сред тях 199 са били по-млади от 17 години. Всеки сръбски гражданин трябва да знае, че това гнусно престъпление бе извършено под командата на Милошевичевата власт, и всеки който е гласувал

за нея – трябва да си помисли дали и той самият не е морален съучастник в това тежко престъпление срещу човечеството.

Сръбската общественост все още не иска да признае, че сърбите наистина са направили това престъпление. Или в най-добрият случай отговарят: а какво ни направиха те на нас? Да, истина е. И мюсюлманите са убивали. Всеки трябва да поеме своята отговорност.

Какво действително се случи в Сребреница на 11 юли 1995 година? От онова което се знае, може да се заключи следното:

В началото на юли 1995г. международният натиск за приключване на войната в Босна се засилва. Комендантът на армията на Република Сръбска Ратко Младич знае, че НАТО ще атакува сръбските позиции, и бърза да заеме териториите които са важни за изхода на мировните преговори. Младич е наясно, че силите на НАТО няма да разрешат въздушни удари там където съществува опасност войниците на международните омиротворителни сили да бъдат взети за заложници. И затова решава да превземе анклавите в източна Босна – Сребреница, Жепи и Горажде, пълни с бошнаци бежанци дошли от другите краища на Босна. От 1993г. тая зона е наречена “сигурностна зона” и в нея са стационарни омиротворителни части от УНПРОФОР. Властите на Босненската федерация използват възможността да вържат за тия анклави колкото е възможно повече войски на Република Сръбска и пред международната общност да представят бошнаците като жертви на войната. Армията на БиХ, особено 28 дивизия, напада сръбските села като ги плячкосва и избива. Нападенията частично имат за цел и попълване на собствените провизии, защото Сребреница три години е блокирана от сръбските сили. Смята се, че в тия операции са избити 3500 души цивилно население.

На 6 юли 1995г. армията на Република Сръбска започва нападението с цел да прекъсне връзките между анклавите. Холандските омиротворителни сили нямат заповед за действия и първи напускат позициите си в Поточари. Тъй като до 9 юли самолетите на НАТО не се обаждат, Младич и Радован Караджич решават да превземат града. Артилерията гранатира центъра на Сребреница. Това предизвиква паника сред бошнаците бежанци и те бягат в канцеларията на УНПРОФОР. Холандците ги прехвърлят до своя пункт в Поточари, пет километра северно от града. Така в този пункт на 11 юли вечерта са стационарни между 15-20 хиляди души. Те дочакват нощта на открито и в напуснати хали, докато Сребреница се тресе от детонации и горят къщите по околните баири.

На 12 юли, “бойците” на Младич влизат сред мюсюлманските бежанци и започват да бият, малтретират и насилват пред очите на холандските войници. Те по-късно свидетелстват как сръбските войници отвеждали мъжете на скрити места, чували се изстрели и те не се връщали вече.

След известно време се появява Младич който дава на децата сладкиши и обещава евакуация. Евакуацията до Кладань е трябвало да се проведе под контрола на холандските омиротворителни сили. Когато пристигат рейсовете, войниците на РС не разрешават на мъжете да влезнат в тях. Отделят ги настрана и ги отвеждат на заточение в Братунац. До вечерта са евакуирани жените и децата. Останалите мъже, сред които има и бивши войници от 28 дивизия, решават да се пробият до Тузла. Армията на Република Сръбска гранатира колоната при Нова Касаба. Под непрекъснати борби бежанците се изтеглят пет дни и повечето от тях загиват. Част от колоната от около 6000 души, армията на РС пленява на 12 и 13 юли. На 13 юли пленниците са събрани в Сандича ливада и футболното игрище в Нова Касаба. Повечето от тях ги натоварват в камиони и рейсове и ги връщат в Братунац където са и мъжете от Поточари. Около 1500 от тях са отведени в село Кравица. Вечерта ги натикват в един склад и убийците през нощта стрелят и хвърлят бомби сред тях. С известни паузи това продължава през цялата нощ. Останалите мъже в Братунац са оставени без вода и убивани един след друг в продължение на няколко дни. От 14 юли започват да ги отвежда в по-забутаните села в Зворник, Ораховац и Петковци и там разстрелват повече от хиляда души на ден. Още не се знае тяхната съдба, но се смята, че около 6000 пленници са избити в масовите егзекуции. След всичко Младич дори има наглостта публично да заяви: “Този град подарявам на сърбите?”

Отговорността на Югославия произлиза от следните факти:

Първо, съществуват съмнения, че в масовите егзекуции са участвали и някои доброволчески чети от Сърбия. Второ, доказано е, че Югославската армия е снабдявала армията на РС с оръжие и муниции, и че заплатите на офицерите на армията на РС до скоро се плащаха от Съюзния бюджет. Трето, някои от участниците в престъпленията в Сребреница по всяка вероятност все още се крият в Сърбия.

И Кошуница и Джинджич навремето побързаха да оправдаят завземането на Сребреница, но без да знаят за масовите егзекуции. Тогави Нова Демокрация беше в коалиция с Милошевич, а Момчило Перишич беше началник на Генералшаба който помагаше на Младич.

Обикновените сърби с разни оправдания и тълкувания се опитват да минимизират трагедията в Сребреница. И това е симптом на нечиста съвест, въпреки че те не са участвали в тия събития. Те са водили своя живот и са гледали да преживеят. И да са знаели какво става в Сребреница, едва ли са могли да го

променят. Но сред ония които мълчат, и ония които безсилно си затварят очите, са и ония които гръмко реват, че Ратко Младич е най-големият сръбски герой. Човек който на децата е давал бомбони и веднага след това е разстрелвал братята и бащите им.

Проблемът е, че това което се случи в Сребреница преди седем години можеше да се предвиди, защото то е проектирано отдавна – още в “Начертанието” на Гарашанин, и е потвърдено във всички изминали войни. Ратко Младич продължи там където бяха спряли Дража Михайлович, Стеван Мольевич и Павле Джуришич – носител на високото Хитлерово отличие Железен рицарски кръст.

Всичките тия проекти, с помощта на медиите издигнати до равнището на национални митове разпалват омразата. А от омразата до престъплението е само една крачка. Мюсюлманите, “турците” са сатанизирани чрез митове, учебници, медии, религия, присвояват се хърватски и сръбски земи и се кроят граници. От всичко това надничат фаталният проект за Велика Сърбия и военните операции за “освобождение” на сръбските земи, за връщане на “отпадниците във вярата на предците” или тяхното унищожение. Сребреница, това е продължение на веригата която се влачи от изстреблението на потурнаците в Черна Гора от 1711г. Следващите халки са Първото и Второто и сръбско въстание, другите войни през 19 век, балканските войни, Първата и Втората световна война и на края агресията от 1991 – 95г. Трудно, много трудно тук ще надделее гражданското съзнание в което няма да има националистическа омраза.

Какви трудности очакват едно още неродено дете в Босилеград

Царството на стихииите които управляват животите ни, е все още неузнаваемо. Ако вече нямаме възможността да избираме къде и от кого да бъдем родени, то поне след раждането трябва да ни е дадена възможността да избираме начина по който да живеем.

В момента конкретизирам какво като родители правим за децата си които са на път да се родят. Понеже в града ни няма родилен дом, трудностите за едно още неродено дете започват броени часове преди то да се роди. За да се роди едно босилеградско дете, майка му трябва да пътува до първия родилен дом в Сурдулица или Враня. Това голямо разстояние и структурата на пътя, (от 70 до 100 километра изрован с дупки път който се изкачва от 600 на 1200 метра надморска височина), никак не е препоръчителен за една майка която след няколко часа трябва да ражда. Има случаи когато майките раждат в колата преди да пристигнат до родилния дом. Ако детето се роди живо и здраво – всичко друго се забравя. Ако детето не успее да види светлината на тоя свят, скръбта си остава, но виновници няма и пак всичко се забравя.

Голямата ирония на съдбата е , че преди години босилеградските жени успешно са раждали в Босилеград. Първият плач на детето е обявявал радостта от новия живот. Днес, когато (нали?) всичко напредва и се развива, би следвало това да е доизградено и усъвършенствано, ние не само сме лишени от това удоволствие, но и раждането се превръща в страх и мъчение не само от това дали детето ще се роди живо и здраво, но и дали покрай него няма да изгубим и майката! Това че общината не се интересува от скорото създаване на един родилен дом и не ме учудва толкова. Но никак не мога да разбера бъдещите майки които мирно приемат факта, че освен чисто биологическите, ще бъдат натоварени с допълнителни измъчвания и страдания при раждането на децата си! Мъки, страдания и болки които произлизат от безотговорното поведение на обществото и политиците. Тъй като зимата при нас понякога знае да бъде много остра и сурова, пътуването от Босилеград до първите родилни домове във вътрешността, е рискована и безотговорна игра с живота и на майката и на детето.

Тъй като съм майка на две деца и знам какво изпитва и как се чувства една бъдеща майка, много ми се иска всички майки да могат да раждат в Босилеград и да бъдат пощадени от мъките и рисковете на пътуването преди раждането.

Затова много ми се иска всички бъдещи майки добре да си помислят, но много добре да си помислят за факта, че им е необходим родилен дом. И нека да не обсъждаме този въпрос само след раждането, докато се събираме на кафе при някоя току-що родила майка. Нека всички ние живеещи тук да си помислим какво бъдеще осигуряваме на новородените си деца.

И тъй като децата са бъдещето, нека да се заложим днес за да им осигурим някакво сносно бъдеще.

Радица Димитрова

За нашето залудо пропиляно време

В западните страни е престъпление да пропилееш една минутка безполезно, а не час, месец, година... Ние пропиляхме страшно много време и все още го пилеем. От чиста глупост.

Само един пример. Преди седем-осем години се случих в България и в Копиловци си купих бордюри за тротоара пред новата ми къща. Понеже в сравнение с цените у нас, те бяха около четири-пет пъти по-евтини, взех няколко спецификации от всичко което произвеждат там и ги занесох в общината в Босилеград на тогавашния кмет Сотир Сотиров и председателя на Изпълнителния съвет Васил Йованчов. В Босилеград тогава бяха разкопали улиците, и аз им предложих бордюрите за тротоарите да ги купят в България и предложих себе си да ги прекарам безплатно с частния си камион.

Тогавате не посмяха да направят това и ние пропуснахме една златна възможност с малко пари да постигнем максимален ефект. Въпреки че всички градове в Сърбия тогава търгуваха с България, нашите управници смятаха, че вноса на бетонни бордюри от България може да се изтълкува като великобългарски национализъм, сепаратизъм или незнам какво още! Това само болни умове можеха да го измислят.

Тая година в Босилеград бяха асфалтирани някои улички и бяха внесени бордюри от България за тротоарите. Не чух никому да се е слювало от това. Само че сега и да иска да внесе някой нещо от България при всичко че старата вражда на митницата продължава, вече няма и пари. Това което сме пропуснали никога вече няма да го догоним. На човек на сила можеш да му вземеш, но не и да му дадеш. Или както Ботев беше казал: “Тежко брате се живее между глупци неразбрани”!

Димитър Димитров Треперски

Чрез избори до асимилация

Пише: Радко Стоянчов

Скъпи читателю, докато четеш тези редове, “в страната на чудесата” Сърбия, тече поредната “историческа” предизборна кампания за нов президент на Същата. Изляха се и тепърва ще се изливат потоци остри, злъчни, дори и гнусни думи по адрес на противника. Имаше и ще има доста удари под кръста, а обикновения сръбски гражданин понесен от еуфорията на словесната онания на своите фаворити, често изпада в колективен оргазъм. Политическия пейзаж в Сърбия, изпъстрен и нашарен с националистически краски се възприема като контрабандна стока. На тази карта социалистите на бившия “демократичен диктатор”, сега настанен в Хагската пандиза, повече от едно десетилетие водеха собствения си народ и малцинствата в противоположната посока от тази в която ги водеше героя на Горки, Данко. Макар и вече бита на политическата сцена, тази карта някои все още я считат за печеливш коз. Свикналите на дребен чейнч, както и ония с големите далавери идейно се поддържат, въпреки че материално са много различни. Застаналите на опашки за килограм олио, захар или ориз и бившите служители от бюджетната сфера целят в една и съща мишена, само че с различни оръжия. И на едните и на другите все още им отекват в ушите речите от Газиместан, Устието и булевардите на околийските центрове и мислено разкъсват решетките на Хагският арест, само и само отново да Го видят в своите редове.

Брадатия строителен инженер от началото на миналия век, добавил към фамилията си име окончанието “-ич” и станал символ на сръбската дипломация, успя да се реинкарнира в наши дни, (без “-ич” окончание, и с френско “р” произношение), и с мисловно прокараната граница по линията Карлобаг, Вировитица, Огулин продължава да печели евтини политически точки които са му необходими за скъпо платената кариера в истинския смисъл на думата.

Набеден за харизматичен водач, писател, уважаван на сръбската литературна сцена, един от главните билдове в кабинета на вече забравения високопоставен партиен функционер от комунистическото минало и един от най-добрите познавачи на делото и идеите на четническото Равногорско движение, с вяра в

Бога, Краля и Отечеството, все още има своите почитатели сред любителите на сръбските кривоноси цървули и шайкачи.

Вече покойната мутра и военнопръстърник, съпруг на известната чалгаджийка, чиято песен “Кукувица” има шанс да стане химн на сръбските избирателки, с изключение на ония които носят черни забрадки, а те никак не са малко в Сърбия. Горедолу това са партиите които ще дадат заграващите кандидати за дербито между досовците и тъмно сините на президента от безименната държава.

Засега досовците наблягат върху икономиката, социалната политика и правата на малцинствата, докато тъмно сините повече наблягат на сръбството, борбата срещу корупцията и правовата държава. Колко и да са сърцераздирателни тия обещания, те все пак са си само обещания, защото дори и тия които ги дават, едва ли вярват в тях. Но на Балканите е все още така, обещанията подгръват надеждите, а не конкретните програми както е в страните с дългогодишна демокрация.

Обеднелия, обезверен и потиснат българин в Сърбия определено няма какво да очаква от тия избори. И тия избори не са и няма да бъдат за гражданска опция, а за сръбство в най-твърдия му вид.

Скъпи читателю, не те съветвам да не гласуваш, просто ти напомням, че това не са избори на малцинствата в Сърбия, а най-малко на българското малцинство. Защо? Поради простата причина че от Ньойския договор насам сме лъгани по най-различни начини така че всяко обещание вече има вкус на отвращение и гнусотия.

Скъпи читателю, не си ли се почувствал поне веднъж в живота си унижен и обиден от чиновническите служители на тая държава? Аз това нещо съм го изпитал многократно. Да оставим настрана законните права, те се нарушават почти на всеки гражданин дори и в демократичните страни, но тук се нарушават природните и човешки права на хората. Не е ли унижение и обида чрез икономически натиск да напуснеш бащиното си огнище, да бъдеш прекръстен, да останеш без работа само за това че си българин и гражданин от втора ръка, да нямаш право на майчин език, традиция, обичаи, самобитност... Това не са ли начини да изчезнеш от етническата карта на Сърбия, а за сметка на това сръбството да разшири обхвата си за още 1500 квадратни километра.

Скъпи читателю, забелязал ли си как безвъзмездно се унищожават природните ресурси в Босилеградско и Царибродско? Забелязал ли си как масово се изсичат горите, залесявани по времето на княз Фердинанд и по вълшебен начин станали собственост на “Сърбия-шуме”? Забелязал ли си, че водите на Лисинския язовир произвеждат ток за цяла южна Сърбия, а ние в Босилеград плащаме динозавърски сметки за ток? Възможно ли е да си представим колко милиона тона руда е изнесена от недрата на Бесна Кобила и Бела Вода, а ние се движим по пътища от турско време? Знаете ли, че само само две села от общо 36 в Босилеградска община имат пълна телефонна мрежа, а само едно водовод и канализация? Запитал ли се е някой досега защо в нито едно Босилеградско село няма поне един производствен цех? Какви са къщите на хората по селата и от какъв материал са строени, колко от тях имат бани, с какви електроуреди разполага нашият селянин? Как и по какъв начин обработва земята? Гарантира ли му някой цена и пазар за неговата продукция? Дали настоящия президент на Сърбия даде шанс на 500-те работника от “Кобос” да осъществят не националните си права, а елементарното човешко право – на работа. Скъпи читателю, знаеш ли че в Пространствения план на Сърбия до 2005 година е предвидено Босилеградска община да наброява само 7000 жители! Това не означава ли, че ще бъдем заличени от географската карта не само като население, но и като община и само за едно удостоверение или кръщелно свидетелство ще трябва да пътуваме в Сурдулица или Враня. Тази перспектива никак не е далечна – в края на мандата на новоизбрания президент на Сърбия.

Не съм черноглед, просто фактите са такива, а ти скъпи читателю, сам си помисли...

Повторното завземане на Босилеград през 1944г.

Пише: Годор Димитров

След краткото приобщаване на днешния Босилеградски край към общобългарския национален живот в промеждутъка април 1941 – септември 1944г., той е реокупиран от сърбите. Преди и сега битуват мнения, че оттам никой не гони българската власт, че тя самата го изоставя. Вярни ли са тези твърдения? Каква е истината? Във всеки случай тя се различава от застъпваната теза и нека се опитаме да се доближим до нея.

И така през 1994 г. бе отпечатана книгата на професор Добрин Мичев “Македонският въпрос и българо-югославските отношения 9 септември 1914 –1949г.” В нея обективно, на документална основа е разкрит целия механизъм на този сложен и усложняван от различни сили и посоки процес в първите следвоенни години. На страници 106-107 е засегнат и интересувания ни въпрос.

В края на септември 1944г. Йосип Броз Тито категорично заявява на Централния комитет на Българската работническа партия (комунисти), която излиза като ръководна сила на българската политическа сцена, незабавно да се предадат административните функции в Цариградско и Босилеградско на югославските власти и да се възстанови границата от началото на 1941г. В радиograma до Георги Димитров ЦК на БРП(к) посочва, че това искане в такъв “спешен порядък”, политически само ще затрудни изпълнението на главната задача в момента, борбата с германците.

Георги Димитров обаче, изхождайки от постигнатото с Тито споразумение на преговорите от 25 и 27 септември 1944 г. съветва ЦК на БРП (к) да се подчини на югославските искания. Димитров се позовава и на постигнатото примирие, в което има договореност, че България трябва да върне на границите от 1941г. и да изтегли военните си части и администрация от териториите обединени към нея след визираната година. Значи, безапелационно се налага и Димитров се съгласява да изостави и Западните покрайнини. Нашата администрация там да се замени с народоосвободителни отбори, подчинени на Югославския национален комитет, до окончателно определяне на границите.

В едно известие до Срезкия народноосвободителен отбор за срез Босилеград се уточнява началната дата на повторната окупация на Босилеградско от Югославия. А тя е на 5 октомври 1944г.

Подписаният от българската делегация на 10 февруари 1947 г. Парижки договор връща страната ни в границите до 1 януари 1941г. С този акт се узаконява и приключва процеса на новото заробване и загробяване на изконни български земи, включително и Босилеградския край.

Могло ли е да бъде другояче? Едва ли! Ултимативния натиск на Тито и неговото обкръжение успява, още повече, че нещата са предопределени от Йосиф Висарионович Сталин и Уинстън Чърчил в Техеран и Ялта. Силата и международната поддръжка тогава са на страната на Югославия. Нейните управници диктуват и налагат. На нашите пък се позволява само безусловно да изпълняват.

Босилеградчани паднали за свободата на България

Пише: Годор Димитров

В заключителния етап на Втората световна война, България се включва на страната на Антихитлеристката коалиция. Развитието на бойните действия го предопределя, а геополитическите цели на великите сили го налагат. Германия е пред окончателен разгром. Осъществено с решаваща нейна подкрепа обединение на българските земи, разбира се не напълно, е на път отново да се провали. И то действително се случва.

При този развой на нещата не е уместно да търсим вината единствено у нас, още повече в нашите войници. Те не са в течение на геостратегическите помисли на очертаващите се победители. Призвани са в армията и изпълняват своя воински дълг. Като част от Българската държава, в периода 1941-1944г., в редовете на нейната армия на действителна служба или мобилизирани участват и наши сънародници от Босилеградско. Двадесет и двама от тях не се завръщат по родните си огнища, след включването на страната ни във военните операции от септември 1944г. до май 1945г. Остават навеки по бойните полета. Рано прекъснатият им живот ни задължава, поне да ги знаем по име. Това сме с намерение да сторим в следващите редове. Кратките сведения на падналите за родината са извлечени от книгата на Дончо Терекчиев “Имена, изсечени в стомана” (София, 1983г.) Не е изключено да има пропуски. В такъв случай списъкът може да се допълни и уточни от потомци на загиналите.

Убитите служат предимно в Тринадесети пехотен рилски полк (13 пп). Подредането им е по азбучен ред на селищата.

1. **Асен Димитров Андонов**, роден в с. Бистър през 1919г., подофицер в Четиринадесети пехотен полк, убит на 2. 10. 1944 при местността “Златарево” – Струмишко.
2. **Стоилен Стоев Величков**, роден в с. Божица през 1921г., ефрейтор в Армейско товарно артилерийско отделение, убит на 21. 10. 1944 в театъра на бойните действия.

3. **Радко Сотиров Иванов**, род. през 1922 г. в с. Божица, подоофицер в 13 пп, убит на 1. 11. 1944г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
4. **Милорад Василев Миленков**, род. през 1921 г. в с. Божица, подоофицер в Тридесети и девети пехотен полк, убит на 3. 11. 1944 г. на връх “Китка”, Струмишко.
5. **Стоилен Костадинов Стоянов**, род. през 1921 г. в Босилеград, подоофицер в 13 пп. убит на 3. 11. 1944 г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
6. **Драган Петров Златков**, род. през 1918 г. в с. Гложйе, подоофицер в 13 пп. убит на 3. 11. 1944 г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
7. **Вене Йорданов Васев**, род. през 1920 в с. Горна Лисина, подоофицер в Дванадесети пехотен полк, убит на 23. 12. 1944 в с. Оролик, Хърватско.
8. **Асен Александров Трайков**, род. през 1920 в с. Горна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 4. 11. 1944г. при с. Стрезовци, Кумановско.
9. **Борис Динев Величков**, род. през 1921 г. в с. Горна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944 г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
10. **Любен Николов Бойков**, род. през 1921г. в с. Горна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944 при с. Пчиня, Кумановско.
11. **Стоян Васев Стоев**, род. 1920, в с. Горна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 26. 10. 1944 г. пр с. Рученци, Кумановско.
12. **Васил Арсов Василиев**, род. през 1919 г. в с. Долна Лисина, подоофицер в Тридесети и девети пехотен полк, убит на 28. 11. 1944г. в с. Байково, Струмишко.
13. **Вене Миланов Зарков**, род. през 1921 г. в с. Долна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 29. 10. 1944 при с. Рученци, Кумановско.
14. **Вене Милев Стаменов**, род. през 1921 г. в с. Долна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944 при местността “Рудо поле”, Кумановско.
15. **Иван Владимиров Костадинов**, роден през 1919 г. в с. Долна Любата, подоофицер в 13 пп, убит на 26. 10. 1944 при с. Рученци, Кумановско.
16. **Захари Костов Велков**, род. през 1921 г. в с. Любата (неуточнено Горна или Долна), подоофицер в 13 пп, убит на 4. 11. 1944 в местността “Рудо поле”, Кумановско.
17. **Спиро Веселинов Стаменков**, род. през 1918 г. в с. Долно Тлъмино, подоофицер в 13 пп, убит на 2. 11. 1944 г. при река Пчиня, Кумановско.
18. **Асен Васев Илиев**, род. през 1921 в с. Зли Дол, подоофицер в 13 пп, убит на 30. 10. 1944 г. в с. Стрезовци, Кумановско.
19. **Симеон Миланов Костадинов**, род. през 1919 г. в с. Зли Дол, подоофицер в 13 пп, убит на 24. 10. 1944г. при с. Страцин, Кумановско.
20. **Венко Тодоров Григоров**, род. през 1921г. в с. Извор, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
21. **Боян Николов Тончев**, род. през 1921 г. в с. Млекоминци, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944 г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.
22. **Тончо Венев Митов**, род. през 1921г. в с. Ярешник, подоофицер в 13 пп, убит на 3. 11. 1944г. при местността “Рудо поле”, Кумановско.

По броя на жертвите на първо място е Горна Любата – 4; Божица и Долна Любата – по 3; Зли дол – 2; Бистър, Босилеград, Гложйе, Горна Лисина, Долна Любата, Долно Тлъмино, Извор, Млекоминци и Ярешник по 1. Един е с неустановено точно месторождение. С изключение на едно лице със звание ефрейтор, останалите са подоофицери (сержанти). Възрастта им е между 22 и 26 години. Всички са само от частта на Босилеградско, заета още по време на военните действия наново от сърбите.

Щрихи от по-старата Босилеградска история

Пише: Тодор Димитров

В северния край на Босилеградската котловина се пуши селището, дало име на котловината, а и на целия край. От изток и север го ограждат стръмните разклонения на Милевска планина – Кремиково, Рисовица и Лещава, а от запад и юг не по-малко стръмните ридове на Гложка и Параловска планини. Надморската височина на Босилеград е 760 метра при черквата и 730 при училището. Най-значителната

отводнителна артерия е Драговищица, образувана от Божичка и Любатска реки, които се сливат на един километър западно от днешния град, там където не много отдавна при изхода на Любатската клисура воденици и тепавици са огласяли околността.

Сегашният Босилеград прави впечатление на събрано селище. Исторически погледнато, обаче той се развива като разпръснат тип, само че с обособен център и осем махали: Рамни дел; Добри дол, /с подмахали – Ранинци, Шатковица, Божикинци, Берковци с родовете Ягодинци, Бонинци, Цветковци, Ковачковци, Павловци, Тренчинци, Чипевци и Цвейнци-Ивковци; Кръст; Преслъп; Липа; Богослов трап; Водениците и Орлов дол.

Населението е изключително българско и бележи увеличение от 563 души – 1866г. до 2447 – през 1991г.

За по-старата история на Босилеград с положителност нищо не може да се каже и тя се свежда най-общо до догадки и легенди. Дори Йордан Захариев се ограничава с израза “старо селище”. В подкрепа на мнението си той се позовава на археологически находки – гърнета, монети, зидове, гробове и други, които отнася към римската императорска епоха. Ако е така, Босилеград има над две хиляди годишна история.

По време на турското нашествие преданието гласи, че Краището е управлявано от двама войводи – Бус (Бусил) и Бранко. От името на първия се извежда и днешното название Босилеград (с разновидностите Бусилиград, Бусиловград и Босиловград).

След покоряването на Кюстендил, турците се насочват към крепостите на двамата войводи и ги превземат подир дълга обсада и измама. Населението е изкляно или заробено. Така е по легендата. Как е протекъл процеса в действителност едва ли някога ще се узнае. По-нататък в краткото си описание за Босилеград, Й. Захариев извежда тезата за пълното обезлюдване на селището и целия край. Заселването наново става към началото на 17 век. Първ заселник по изведената теза е Паунко Ковача от кривопаланечкото село Конопница, заедно с осемте си сина. По-сетнешните жители са разклонения на дядо Паунковия род. Такава е тезата. Звучи много категорично, за да е абсолютна истина. Доказателства за противното намираме в публикуваните турски извори за българската история, които се появяват по-късно и затова не са известни на Захариев и използвани от него. Те поражат съмнения в изказаното становище за тотално запустение. Нека ги проследим последователно. Първото известие е от 1570 – 1572г. и представлява турски данъчен тефтер. В него за Босилеград са споменати само няколко думи “Жителите на... и Босилеград обработват земя и на споменатия спахия му дават юшур (десятьк).” Спахията миралай (полковник) Ферхад е притежател по това време и на земята в околните на Босилеград села.

В тефтера на джелепкешаните (търговци на добитък) от 1576г. за каза Илидже, т.е. Кюстендил е отбелязано, че жители на село Посилград (така е изписано) са задължени да предадат овце на турската държава в следния ред: Рале Милуш – 60; Димне Дайе – 40; Никола Петко – 30; Владан Иван – 30; поп Велчо и Велчо Груйо – 50; поп Ралю – 30 и Годор домазет – 30. Всичко 270 овце.

Следващото известие отново е с турски произход и се отнася за 1866г. Там се отбелязва, че селото има 82 български домакинства с 563 жители, обложени с годишен данък 4 128 гроша.

Последния известен засега предиосвобожденски документ е от 1874г. Той представлява списък за броя на овцете и козите по българските земи. За Босилеград (изписано Босиловград) са вписани 1822 овце и 909 кози или всичко 2731 бройки.

Изворите, значи свидетелствуват срещу застъпената от Йордан Захариев теза за пълното обезлюдване на Босилеград след турското нашествие и нановото му заселване откъм 1600 г. и насам. По-допустимо е значителното намаляване на българското население, а не изчезването му, щом още от 16 век в турски данъчен тефтер се споменава за тамошни българи. Ако все пак има някакво обезбългаряване, то ще да е станало докъм средата на 15 век. Но едва ли и то е тотално. Иначе би се получил етновакуум, тъй като и турци там не се заселват за постоянно. Пък и за турската власт не е било нужно обезлюдването по няколко причини. Босилеградското местоположение е такова, че главните тогавашни комуникации за придвижването на турските войски, кервани и стоки са на север и на юг и с нищо реално местните българи не могат, дори да искат, да прекъснат очертаните маршрути. Освен това на новите иноплеменни и иновърни господари са нужни производители на храни, ратаи и тем подобни. И не на последно място данъкоплатци за попълване на султанската хазна.

Надявам се изнесеното да допринесе за допълване на по-старата история на Босилеград и да възбуди интереса на неговите жители към своя произход и корен.

Писмо от редакторската кошница на “Вечерни Новости”

Преди дванайсет години, на 25 юни 1990г. в Скубщината на Сърбия, тогавашният делегат от Босилеград Васил Такев, направи едно изказване в което, правейки се на по-голям сърбин от сърбите, нападна албанците на Косово сочейки за пример нас българите в Югославия. Тогава той между другото каза, че Конституцията от 1974 година и на нас българите ни дава право на национално знаме, автономия и т.н., но ето виждате ли, ние колко сме лоялни и добри и никога няма да поискаме такова нещо!

Тогава на мен ми писна и изпратих едно реагиране на “Вечерни Новости” и те, разбира се, не го публикуваха. Минаха години, видяхме докъде стигна Косово, докъде Сърбия и докъде българското малцинство. Времето отсъди кой е бил прав и кой не. Но всепак, трябва да се знае, че и тогава е имало хора които добре са разбирали за какво става дума и не са допусkali никой да ги води за носа. Мисля, че си струва това мое реагиране от 1990г., след всичко което се случи, всепак да излезе на видно. Тогава му бях написал:

“Другарю Такев, вашето изказване че Конституцията от 1974г. дава еднаква възможност както на албанците така и на нас право на национално знаме, автономия и т.н., но у нас никога не се е случило такова нещо, е съвсем точно. Но другарю Такев, аз твърдя че, ако аз или който и да било в нашия край вдигне българско знаме той за вечни времена ще бъде отбелязан като най-голям неприятел на Сърбия и Югославия, а може би ще бъде и пребит от някого.

Също така вие казахте, че нашия край е достатъчно напреднал благодарение на помощта на Република Сърбия, (вероятно мислехте на помощта за изостаналите общини). По тоя въпрос аз изобщо не съм съгласен с вас и ето защо:

Сърбия даваше помощи за стопански изостаналите краища, но тия средства едвам ли стигаха до Босилеград. Според мен тия средства стигаха до Лесковац, Владичин хан, Сурдулица и Враня. Неотдавна във вестниците пишеше, че всички стопански трудови организации в Босилеград работят на загуба, особено политическите фабрики в чието изграждане и вие участвувахте.

Благодарение на борбата срещу майчиния български език и неговото съкращаване в училищата, вие и Борис Костадинов стигнахте на сегашните си позиции. Това нещо можеше да се случи само благодарение на едностранното едноумие в нашия едностранен социализъм-комунизъм. Ако някой в Сърбия все още разчита на такива провинциални функционери, тогава по-добре да не говорим за демокрация и някакво по-добро бъдеще на Сърбия и Югославия, и особено за нашия край.

На мен, другарю Такев ми е твърде неприятно когато на всички заседания, в общината или в трудовите организации се говори на сърбохърватски, защото това го няма никъде в тази страна.

Каква е вашата борба и вашето залагане за този беден край и народ се вижда и од това че вие си направихте къща в Ниш, неznam с чии пари и средства, (навремето в същата тази рубрика “Читателите да или не” беше писано за това), но од това нямаше полза защото врана на врана очи не вади.

Разбирам представители на народа които истински се грижат и застъпват за интересите на хората които са ги избрали, а не за интересите на няколко хора във вътрешността на Сърбия. Всички горе-долу знаем защо тях ги уважават (аз на тебе, ти на мене), но това за съжаление е трудно доказуемо.

Докато бяхте председател на Изпълнителния съвет, а след това и председател на общината в Босилеград, вие работехте каквото си искате и как си искате, вземахте частни имоти и с тях дарявахте майсторите които ви правеха къщата в Ниш. Докато бяхте директор на “Слога” вие се държахте като че ли това е ваша частна фирма, особено возния парк. Имаше и някаква афера във връзка с някакви италиански лири, докато бяхте шеф на Пътнически транспорт в АТП Босилеград и т.н.

Защо другарю Такев, никога не казахте, че след войната болницата в Босилеград имаше операционна зала, а днес след толкова години, ако някой си пореже пръст трябва да отива в Сурдулица или Враня? Защо не каза какви са ни пътищата, според мен това не са пътища а долини, особено по селата които и днес (1990!) нямат ток, и ние се чудим защо младите бягат от селата в градовете? Защото в нашия край няма нищо което да функционира нормално, като тръгнеш от общинските органи, правосъдието, Здравния дом, Местните общности, водоснабдяването, ТВ приема, а и самите хора изглеждат смутени, изплашени, изгубени... Не знам дали заради това че сме крайгранично население или поради нещо друго, но истината просто трудно излиза наяве, а може би и заради това че нашите бивши функционери без изключение искаха да се харесат на някого във вътрешността и гледаха само своите и семейните си интереси а не интересите на този беден, мирен и почтен народ който трябваше да представляват.

Това беше моето реагиране и моята истина за положението на нашия народ на който (повтарям) беше направена голяма неправдина със съкращаването на българския език в училищата. Аз мисля че това го няма никъде по света и че това е световен срам и резил.”

(това реагиране го изпращах два пъти до “Вечерни Новости но те не искаха да го публикуват)

Босилеград
Димитър Димитров
27.06.
ул. Рисовица № 5

1990г.

Съобщение за медиите на Общинската организация на ДСБЮ в Цариброд

Общинската организация на ДСБЮ в Цариброд изказва отворена и остра съпротива срещу “мръсната кампания”, която се води от страна на директора на Основното училище “Моша Пияде” в Димитровград, г-жа Душица Йотова, в процеса на процедурата за избор на директор на Основното училище, с една необоснована амбиция конкурса да се провали и тя да продължи като изпълняващ длъжността директор, което води училището към тотален образователен срив.

Искаме да анимираме общественото мнение в Цариброд, че лобиране на за избор на директор в Основното училище от сенчестите структури на властта на г-н Панич, (който не познава основните проблеми на процеса на обучението в Цариброд) ще предизвика отворено чувство за асимилация и “сърбизация” на Цариброд.

Цариброд
21. 08. 2002г.

Председател на ОО на ДСБЮ
д-р Ангел Йосифов

Страданията на грешните българи продължават

През април месец 2002г., “Бюлетина обяви статията “Житие и страдания на грешния българин Слободан Александров в Сърбия”. За съжаление, моите и страданията на моето семейство не спряха дотук. След като останах без работа във Враня, се прибрах в родното си село Мусул при болния си баща.

На 09. 07. 2002г. синът ми Сръджан Александров, който има македонско гражданство дойде на посещение да види дядо си и баща си в Мусул. Той иначе е роден през 1982 година в Скопие, когато Югославия беше в пълен състав и в първото му кръщелно свидетелство и удостоверение за гражданство пише, че е гражданин на Югославия и Македония. После той взе македонско гражданство, защото остана да живее в Скопие, но по онова време аз бях научен, че веднъж придобитото югославското гражданство не може да се загуби по каквото и да било основание. Оказа се че и това не било вярно.

Когато синът ми след няколкодневен престой в Мусул слезе до Босилеград, разбрал от познати, че трябва да се регистрира в ОВР по закона за чуждестранни граждани в срок от 24 часа. Отишъл в ОВР в Босилеград, но там веднага му повдигнали акт за нарушение на закона и той същият ден бил глобен с 3000 динара, и му била наложена мярка отстраняване от територията на СРЮ за шест месеца. Той обжалвал решението на Общинският орган за нарушения в Босилеград но, на .

Самата присъда не е нищо страшно, но тя е обидна от друга гледна точка. Тя е илюстрация за това докъде сме стигнали ние босилеградчани след разпадането на бивша Югославия. Ние българите от Босилеградско и Царибродско които бяхме пръснали по вътрешността на страната останахме напълно беззащитни. В Македония “бугарите”, както е общоизвестно са нежелателни, в Сърбия сме олицетворение на

злото, в България сме едва ли не блудни синове. В която и страна да отидеш, все нещо ще сбъркаш. пък и нищо да не сбъркаш – пак си чужденец.

Слободан Александров

Чалгата като “патриотичен” културен образец

Пише: Мая Николова

Според социологическите изследвания, в Сърбия днес съществуват пет основни културни модела: догматично-просветителски културен модел пропит с национал-комунистическа идеология; културен модел на елитната национална култура; популистки “новокомпониран” модел на масовата култура; стандарден граждански културен модел и рок-културата като масова култура на младите поколения.

В изтеклите дванайсет години всички тия основни културни модели в огромното си мнозинство бяха изманипулирани и сложени в служба на войната, идеологическата концепция за Велика Сърбия и военното профитерство. Това профитерство, маскирано с патриотизъм, с възвишеното чувство за “духът на нацията” и национална културна идентичност, в същността си беше един национален мит пропит с мегаломания и национална нетърпимост.

И тъй като родният ми Босилеград, за съжаление, е част от същата тази “безименна” държава, а културния живот продукт на повечедесетилетна възпитателно-образователна дейност в тази насока, в него са застъпени всичките пет основни културни модела които владеят в Сърбия, като най-доминантен от тях е популисткият “новокомпониран” (чалгаджийски) модел на масовата култура. В този текст нямам намерение да обработвам взаимоотношенията между различните културни модели, само припомням, че чалгаджийската култура се ръководи, (и идеално кореспондира), с официалния догматично-просветителски модел на национал-комунизма.

Масовата “фолк” или “чалга” култура, като доминантен начин на поведение, светоусещане и начин на мислене, до значителна степен определя общественото мнение, а чрез него и характера на властта която ни управлява, както на местно така и на държавно равнище. Така омагьосаният кръг се затваря. Избирателите, съгласно своите разбирания характерни за чалгаджийският тип култура, на политически план много по-лесно се идентифицират на изборите с фолк-звездите, мутрите, бързо забогателите бизнесмени-собственици на разни кафенета, бутици, спортни клубове и т.н., отколкото с елитните политически дисиденти, журналисти и учени, сатанизирани през изтеклия период от държавните медии като врагове и слуги на Запада и Новият световен ред.

Сама по себе си масовата, “популистка”, “народна”, па дори и “чалгаджийска” култура не винаги е лоша. Като културен модел тя е застъпена в средните слоеве на всички общества. Лошото е, че у нас тя беше злоупотребена за възкресяване на остарелите великосръбски национални митове, за водене на военна пропаганда и сеене на национална нетърпимост и омраза. И тъй като най-разпространената форма на този тип култура е новокомпонираната “фолк” музика (чалга), интересно е да се проследи какви морални и естетически ценности се тиражират чрез нея и кои обществени слоеве най-много я консумират.

Великият кино-режисьор Емир Кустурица казва: “Никога нищо така очевидно не е очертавало духовната ни беда, като тази “новокомпонирана”, или как вече се нарича тази музика”.

Според Милена Драгичевич – Шешич, чалгата най-много слушат работниците (25%); учениците и студентите на техникумите (20%); частните занаятчии (15%); учениците и студентите по обществените науки (14%); висшистите (7%) и домакинските (4%). След като чалгата е толкова популярна сред хората, идейните творци на войната в бивша Югославия, стигат до идеята националистическата митология и военната пропаганда просто да бъдат облечени в чалгаджийска форма и пуснати сред масите. За твърде кратко време тя обхваща публичното пространство и довежда масите до националистически транс. От радиото и телевизията, чрез електронната музикална продукция, чалгата навлиза в задимените балкански кръчми, където чрез неприлично разголените фолк изпълнителки, които пеейки за нещастната любов, изневярата, омразата, “мръсните” американци и германци които, нали, за нищо и никакво ни бомбардират, само затова че сме сърби, с помътнели от алкохола разум и очи, заедно със “сръбската” бира, “сръбската” ракия, “сръбската” скара и т.н. “сръбството” се издига до патологично състояние на духа, в което от “чаше ломим, руке ми крваве”, се преминава направо във война с убийства, масови разстрели, палене на къщи и разоряване на всичко по пътя. В условия на всеобща стопанска и духовна криза и безизходица, тази музика и

придружаващата я медийна пропаганда обсебят масите и ги довеждат до колективен транс. Тя се превръща в духовна връзка между политици и военнопредстъпници от една страна, и масите от друга, а фолк-звездите в идоли и примери за подражание, не само по начина на пеене, но и по начина на обличане, говорене и мислене.

Масите, които иначе пред нищо не се спират, обзети от такава масова култура неизбежно се разпадат презаситени от декадентност, плиткост и баналност. Младите поколения обхванати от анархията на духът, се вулгаризират и усвояват великите идеи само в негативните им измерения. Създава се нов психологически тип в който се кръстосват всички негативни, разорителни процеси, вследствие на които великите идеи огрубяват и се банализират. Хората бягат в тъмното, страхувайки се че ще ослепеят от светлината.

Съдбата на декадентността на масите е също така поучителна и трагична като съдбата на Ницше. Осамотените декаденти, избраните натури, изведнъж започват да се събират в маси и си създават собствен, безвкусен и банален стил и начин на живот. Декадентните модернистични списания, са пример на изопачен и банализиран до крайност “модернизъм”; изпълнени с дребнавост, застоялост и тягостна паланешка атмосфера в която дреболиите придобиват световно значение. Чалгата застрашително обхваща младежта и отразява тяхната осакатена духовност.

На фона на тази сива сръбска действителност, културния живот в родния ми Босилеград се свежда до безкрайни среднощни седенки и игранки в “Рибареца”, сред алкохол, тютюнев дим, (сред който напоследък се чувства и отровният дъх на марихуаната), и непоносимият гръм на чалгата сред който младите изживяват някакви мигове на удоволствие. Лъжлива илюзия и лъжливо щастие на хора без цел и надежда.

От време на време, КИЦ “Цариброд” в Босилеград се опитва да внесе малко хармония и свежест в града, организирайки културни програми с помощта на културни дейци и изпълнители от България. Не може да се каже, че тия програми не са посетени. Хората в тях търсят зрелища които да разбият монотонията на всекидневието. Но високите духовни ценности на българската култура в повечето случаи си остават неразбрани от хората отровени със сръбската чалга. На тях просто им липсва възпитание, сетива и обща култура с които да проникнат до истинските духовни ценности.

От друга страна пък, програмите на радио Босилеград, и културните мероприятия на Културния център и сами понесени от чалгаджийската вълна, нямат нито сили, нито готовност да се ориентират към създаване на нов културен модел, нов начин на мислене и нов стил на поведение, който да се приближи до духовните стремежи на елитната култура на българското национално малцинство, и изобщо, до универсалните човешки ценности. И още нещо, сръбската чалга в Босилеград има още едно измерение: чрез нея сръбският език и сръбската култура, по-лесно се набиват в слуха на хората и по този начин тя се превръща в твърде ефикасно средство на национална и културна асимилация т.е. сърбизация на българското малцинство.

Балканските митници и европейската интеграция

Неотдавна Общинското събрание в Босилеград се обърна с протестно писмо до Съюзното управление на митниците, искайки обяснение защо директорът на митниците Владан Бегович е забранил обмитяването на стоки на ГПП “Рибарци” с което пътниците които искат да внесат стоки от България са пренасочени към 300 километра по-отдалечения ГПП “Градина” в Димитровград.

На ГПП “Рибарци” не може да минава и товарен транспорт(?) Въпреки че всички виждат, че камионите от Нови Пазар, точно през “Рибарци” непрекъснато карат нещо от Турция. Но Босилеградските търговци и обикновените граждани нямат никаква възможност нормално икономически да сътрудничат с България. Пътниците и тежкотоварните камиони поради тази причина отдалеч заобикалят Босилеград. Това се отразява на и без това икономически най-изостаналата в Сърбия Босилеградска община.

Нее ясно поради какви причини директорът на митниците е забранил обмитяването на стоки на трите ГПП-та “Връшка Чука”, “Стрезимировци” и “Рибарци”. Рационално обяснение вероятно никой не може и няма да даде. Симптоматично е, че това решение бе донесено след като Босилеградска община и висши представители на СР Югославия и България раздвижиха инициативата и дори постигнаха договор за модернизиране и повишаване на капацитетите на ГПП “Рибарци” и “Олтоманци”. Очевидно във високите кръгове на държавната власт все още се опасяват от евентуалното икономическо възраждане на

Босилеградско, защото в такъв случай ще бъде загрозена тайната великосръбска политика за обезлюдване и сърбизация на района.

От друга страна пък, в сръбските медии неотдавна изтече информация, че същият този Съюзен директор на митниците Владан Бегович на 26 август т.г., на среща със стопански ръководители в Сомбор е заявил, че уж по някакво предложение на специалисти от Европейският съюз трябвало да бъдат закрити митниците в Сомбор, Зренянин, Крагуевац и Димитровград с което обслужващият митнически персонал щял да бъде намален с около 500 души. Окончателно решение по този въпрос трябва да вземе Съюзното правителство до края на годината.

Очевидно главите на сръбските държавни служители са пълни с кошмари. В кандидат-президентската кампания се наговориха толкова много сладки приказки за сътрудничество със съседите, създаване на по-големи пазари и включване в европейските икономически, търговски и други асоциации, а от друга страна всяко преминаване на митницата в “Рибарци” се превръща в истинско мъчение и стрес за всеки обикновен и почтен гражданин.

Приказката за рационализация и намаляване на митническия персонал е напълно без покритие. Ако Съюзното управление на митниците имаше смисъл за рационализация и пестеливост, сигурно нямаше да позволи митничарите на “Рибарци” всеки божи ден с шест коли да пътуват от Сурдулица и Владичин Хан до Рибарци. Като че ли Босилеградските безработни момчета немогат да работят тая работа много по-качествено и евтино. Очевидно, югославското правителство им няма доверие защото това е сръбска граница, а босилеградчани са българи. Сурдуличани и Ханчани явно са някакви по-висши същества от “небесната” нация които се ползват с много повече доверие на държавата, дори и когато са напълно неграмотни и некадърни, от най-способните и най-писмените босилеградчани принадлежащи на “варварската”, “татарска” и “бугарашка” нация. Пък и по тоя начин вероятно много по-леко се прикриват митническите далавери.

В крайна сметка печелившите са малко – може би само някои контрабандни босове свързани с бившите и сегашни структури на властта. Губещите са много повече. Държавата – защото се лишава от мита и данъци на печалби, които сигурно щяха да бъдат реализирани ако митническият режим беше по-поносим. Гражданите на Босилеград – защото са лишени от възможността свободно да маневрират и на българският и на сръбския пазар. През това лято те например бяха принудени да се снабдяват със зеленчук от Сърбия по тройно по-високи цени, от цените които важеха на зеленчуковите пазари в България. Със своята три пъти по-ниска заплата от средната в Сърбия, средностатистическият босилеградчанин е принуден да купува тройно по-скъпа стока! Кой каза, че малцинствата в Сърбия били равноправни и имали всички, че и повече права от другите граждани на Сърбия?

“Цървена локва” – удар в гърба на българското малцинство

Пише: Иван Николов

Тази година Гина Кожухарова и издателство “Корени” от София преведе от сръбски на български език и издаде книгата на Наташа Панич “Цървена локва”. Книгата най-напред е издадена от Народната библиотека в Цариград. Книгата и самата авторка бяха представени в София. Изданието е осъществено с помощта на университетско издателство “Св. Климент Охридски”.

Самата Наташа Панич е родена през 1955 година в Пирот, иначе корените ѝ са от цариградското село Каменица. Издаде три самостоятелни стихосбирки и една творба в проза “Топлото небе над нас”. Член е на Сдружението на сръбските писатели.

“Цървена локва” всъщност е повест за нещастната съдба на една (българска, бел. моя) фамилия в едно село в полите на Стара планина, на самата югославско-българска граница. Въпреки безспорния си поетическо-художествен талант и умелото боравене с литературните изразни средства, за един добре осведомен наблюдател е ясно, че позицията на авторката всъщност е позиция на една отдавна отродена българка която сега вече през призмата на новото си сръбско национално самосъзнание и оформен нов светоглед наблюдава нашата наистина трагична действителност. В центъра на нейното интересование е личността и семейното

щастие, но покрай това тя засяга и редица исторически и политически събития, и тука вече изпада в посредственост и едностранчивост характерна за съвременната сръбска политическа действителност.

Главният герой на романа е Йела, дъщеря на Петър “Американеца” който навремето оставил жена си и четирите деца и отишъл в Америка. Авторката премълчава, че тази емиграция всъщност е била предизвикана от сръбската окупация на тия краища през 1920г. Както и да е, след двацет години, Петър напуска и втората си американска съпруга Ева, като не забравя да ѝ открадне дрехите и се връща “в Сърбия” при първата си съпруга и децата които вече са пораснали, и с нейните дрехи облича цялата си фамилия, а самият той купува имоти и става заможен човек като наема работна ръка “чак от София”!?

Петър иска да омъжи дъщеря си Йела за богатия и грозен турчин от София Серафим, но тя обича жененият си комшия Арса и накрая, преди сватбата си със Серафим бяга за Мита, сетен сиромаш, мразен и ненавиждан от баща ѝ. Последователно им се раждат синовете Ранджел, Иван, Милан и Слободан.

След това идват германците и българската “окупация”. Българите докарали свой кмет който бил истинско олицетворение на злото. Изисквал пълно подчинение и послушание. Искал да ги “превъзпита”. Реквизирал храната и вълната. Българският учител биел децата. Българският фелдфебел бил истински “звяр в човешки образ”. В “сръбските” села убивал хората “за кеф”. Мъжът и братята на Йела били мобилизирани. Появили се и партизаните “откъм Пирот”. Братята на Йела загинали, а мъжът ѝ бил ранен.

Идва новата комунистическа власт и тя им казва, че отсега нататък те са българско малцинство и трябва да учат български език. Съпругът на Йела, Мита, става полицаи. Синовете ѝ вече са пораснали.

Ранджел се жени за Гина – най-богатата в селото. При раждането тя заболява и бяга при брат си в София да се лекува. Ранджел също бяга в България. Заради това майка му Йела е арестувана и бита в УДБ-а. Гина умира и Ранджел остава в България да работи и да гледа детето.

Милан също бяга в България, но там е заподозрян като сръбски шпионин и попада в концлагер в Толбухин. Когато го пускат, той бяга в чужбина и му се губят дирите.

Иван се отрича от тях и става доносник на УДБ-а, отдава се на развратен живот и оставя бременна селската учителка и се жени за друга, но въпреки това той е заподозрян заради братята си и властта го уволнява.

Слободан отива да учи в Белград, отрича се от българският си произход, променя българското си фамилно име от Петров на Петрович, става лекар, прави кариера и създава семейство, като скрива от съпругата си, че има майка и се представя за “военно сираче”.

Идват годините на Информбюро, убийства и престрелки на границата. Загиват невинни много млади хора.

Новата власт разрешава крайграничните срещи, но на тях три години не допускат ония които имат близки избягали в България. След три години, Йела за пръв се среща с Ранджел, който не може вече да живее в България и иска да се върне.

Новата власт взима имота на Йела и Мита в “Цървена локва”, те не го дават, и синът Иван убива баща си Мита заради това. Йела, сломена от всичко, остава сама и тъгува по децата си.

Животът в селото потъва в старческа самота и селото бавно опустява.

Това, в основни черти е съдържанието на повестта. Тя на моменти звучи правдоподобно и човешки. Но само за хора които не познават проблема наречен Западни покрайнини. Липсва втората, (всъщност първата), половина на повестта, която е и истинската причина не само за трагедията на тази българска фамилия, но и на целият този район. Вярна на сръбските официални исторически стереотипи, авторката описва българите едва ли не като чудовища. И съзнателно премълчава факта, че не българските “звероподобни” същества са истинската причина за трагедията на хората в “Цървена локва”, а границата поставена от идеолозите на Велика Сърбия, която идва да раздели един и същ народ, налагайки му тежки страдания и определяйки съдбата му на подхвърлено дете.

Едно обаче е съвсем сигурно. Ако един писател в България беше написал книга в която на такъв начин се говори за сърбите, тя никога нямаше да бъде преведена и издадена на сръбски. Кое то съвсем не в полза на тезата за “звероподобните” българи. По-скоро става дума за невежеството на български издатели и преводачи, обладани от национален нихилизъм и липса на национално самочувствие. Или за прословутата българска слабост към сърбите и отвлечен панславизъм. Или просто от непознаване на проблема. Ако Гина и Тодор Кожухарови, преводачите и издателите на тази книга, знаеха само колко дълбоко забиват нож в гърба на борците за правата и интересите на българското малцинство в Югославия! Вярвам все пак, че не са го сторили от зли намерения, а от недостатъчно познаване на нещата.

Процесът над Милошевич: как да преглътнем горчивия хап

Пише: Оливия Русовац

Началото на процеса срещу Слободан Милошевич в трибунала в Хага бе чакан от политическите, изследователските и журналистическите кръгове с голямо нетърпение. Толкова че първите анкети разкриха невероятни данни – гражданите най-често заявяват, че не се интересуват от Милошевич и че той ще трябва да бъде оставен на съдбата си. Същата тази Сърбия, която направи от него абсолютен господар на мира и войната, хладно се отрече от него. Нито усилията на Карла дел Понте да осигури място на Милошевич в галерията на трагедията, нито неговото решение да се защитава без адвокат (*“сам срещу всички”*) привлякоха хора на страната на Милошевич. Те разбраха, че бившият диктатор е губещият.

Какво стои зад равнодушието на гражданите? Дали са изтрезнели и са се насочили към собствения си живот, мъките на прехода, търсене на личното щастие? Дали мислят, че Милошевич трябва да е отговорен за престъпленията? Или става дума за “къса памет” и премълчаване на гражданската отговорност поради съучастничество във военните престъпления и престъпленията против човечеството, пък макар това и да е било непряко – чрез подкрепа на изборите.

Военната авантюра сега се връща като бумеранг. Когато в Хага излезе на бял свят какви ужаси са извършени в Босна, Хърватия и Косово, въпросът е какво ще остане от първобитното равнодушие. Кои са тези равнодушни хора, които са някогашните гласоподаватели на Милошевич. Те са вярвали на него, на неговата партия, армия, паравойска, на църквата и интелектуалците, които са прелъстили обикновените хора. Сега такива равнодушковци се държат в стил *“несъм от тук”*, но те са били и още как именно *“тук”*.

Сръбската мозайка няма да бъде пълна без още някои детайли. Съществуват и националисти и те се съгласяват с всички онези, които Милошевич споменава в своята защита, а именно, че за войната са виновни други, а на първо място хърватите и мюсюлманите. Безрезервно приемат, че Милошевич е борец за мир и защитник от тероризма. Милошевич, говорят съдиите, е бил предназначен за домашната публика, той е създал нов талас от национализъм и агресивност. Атмосферата, отровена от омраза, и нерешителното поведение на властта по отношение на сътрудничеството с трибунала в Хага, провлачането на предаването, породило съмнения. Властта реагира само на натиска от чужбина, по правило, когато въпросът опря до кредити, така че сътрудничеството с Хага доби формата на търговия. Това намалява кредита на доверие на новия режим, който в началото обещавахе осветляване на всички престъпления. Но архивите са затворени, както и масовите гробници.

Можеше да няма такова равнодушие и отрицателни страсти, ако в сръбската култура съществуваше изградено мнение за наказание на престъпленията. Но докато престъпленията се приравняват със самозащита и голяма победа над неприятеля, докато гражданите се предоверяват на войската и църквата, какъвто е случаят сега, няма да има възможност за очна ставка за отговорностите за престъпленията. Сърбия трябва да избере между катарзис (който тук е разглеждан като изобретение на глобализма) и духовният изолационизъм и ксенофобията. Изследователят Сърджан Богосавлевич твърди, че 4/5 от населението смята, че трибуналят в Хага е антисръбски съд. Анкетираниите не са знаели да назоват поне три престъпления, които са сторили сърбите и са отговаряли, че сърбите не са направили престъпления.

В началото на процеса над Милошевич в Белград бе организиран митинг в подкрепа на бившия президент. Функционерите от Сръбската социалистическа партия (социалистите на Милошевич) заявиха, че ще съберат 100 000 души, но на централния площад дойдоха само 4 000. Събраха се само отчаяни хора по вид и поведение, но това не означава, че Сърбия е приключила с национализма и подкрепата на престъпленията. Симетрията на престъпленията (*а какво са ни направили те на нас*), се споменава, когато се отвори дума за отговорността. И това че властта си трае е достатъчно красноречиво.

Кого може да впечатли явяването на Милошевич? Политологът Владимир Гоати напомня, че Милошевич бе последния европейски политик, който не е имал уважение, нито каквито и да е ограничения. Неговото явяване би могло да предизвика симпатия в определен брой хора, да засили враждебността към трибунала, но не задълго. Това разположение ще намалее, когато дойде време на фактите и когато Милошевич се изправи очи в очи с доказателствата и свидетелите на конкретните престъпления.

Но не става дума само за възрастното поколение. И млади хора – деца и студенти – отричат да имат нещо общо със съда над Милошевич. Нас това не ни засяга, ние сме млади, ние не сме имали нищо общо, казват те. Но тук не става дума за Милошевич, а за отношението към историята и престъпленията. У нас

образователната система е късогледа, подобно на властта. Вместо да се изясни какво е ставало, от историята е премахнато името на Милошевич и периодът, в който е управлявал. Но не всички имат бели петна в паметта, нито всички бягат от очна ставка със страховитата война. Трезви и нормални хора, не са впечатлени от политическата реч, а чакат доказателствата като най-важната брънка, която ще покаже всичко, което е ставало в периода на 10-те години власт на Милошевич. И това ще бъде нова фаза в мъчното отрезвяване на сърбите след тежкия махмурлук.

Фенклуб “Левски” – от Босилеград до Киев

Пише: Радко Стоянчов

Феновете на “Левски” от фенклуба в Босилеград с особен интерес следят мачовете на любимият си отбор и заедно с феновете на “Левски” от България винаги подкрепят “отбора на народа”, на всички стадиони в България и Европа от Истанбул до Лондон, и от Сплит до Киев. Така стана и в третия предварителен кръг на Шампионската лига когато “Левски” срещна отбора на “Динамо” Киев. За съжаление на “синята лавина”, “Левски загуби и двата мача с 0 : 1. Обаче удоволствието да се наблюдава един сърцат и зрелищен двубой бе съчетано с рядката възможност да се види Украйна и знаменитостите на Киев.

На 27 август агитката на “Левски” от 27 фена тръгна с автобус от София за Киев. Настроението, както и винаги пред мач е оптимистично, компанията приятна, защото самите “левскарци” са приятни и комуникативни хора. Както и винаги, Захари от Кюстендил, Кирчо от Перник, Владо, Сашка, Наталия, Илчо, Кольо и Руси от София, Иво и Деско от Варна и така нататък до цифрата 27. Този път агитката на “Левски” се оглавява от председателя на клуба Златин Тепсиев, който специално се грижи за настроението на феновете. Велизар от телевизия “Евроком” с камерата бележи всеки интересен момент от пътешествието.

Пътят ни води през Дунав мост до Русе през Румъния в Украйна. По пътя към Русе спряхме на лобното място на легендите на “Левски” Гунди и Котков, сложихме по цвете и се снимахме за спомен. Интересна е гледката през Стара планина, беше ми малко тъжно когато навлязохме в Дунавската равнина и видяхме как част от тази прекрасна плодородна земя пустее необработена. След един час вече навлизаме в предградията на Букурещ. Град в който все още личи времето на Чаушеску: еднолични бетонни и панелни блокове с потъмнели фасади, изцапани с графити. Мотаем се из Букурещ цели два часа докато хванем пътя към Унгария. През това време видяхме почти всички знаменитости на една бивша социалистическа столица – от олосканите панелни блокове, хубавите културно-исторически паметници, ромския квартал до луксозната периферия с разкошни къщи от европейски тип с всички екстри.

Тук промените са налице, но очевидно бавно стават. Пътуваме с часове из равната Румънска земя, а в далечината като момински вежди се изписват части от Карпатите които нарушават монотонията на безкрайната равнина. В ранните утринни часове сме на румънската граница. Посрещат ни топло и сърдечно, с лек хумор, закачки и шеги. Оправяме се бързо и след митницата ни поема караулка и няколко десетки километра ни спровожда към Киев. Украйна, непрегледна равнина с прави, но не така широки и качествени пътища. Личи си, че тука живеят трудолюбиви и приветливи хора. Към пладне сме в предградията на Киев, пак ни поема нова караулка за да не правим излишни маневри из Киев. Минаваме огромният Днепър и се настаняваме в хотел Братислава, в строгия център на Киев, само десетина минути път с автобус до стадиона на “Динамо”. Взимаме по един душ и в уречения час сме пред хотела. Тук ни поема г-жа Александра Добрева от София. Тя от една година е тука на работа и сега поема ролята на наш екскурзовод. Гледаме мача с особено настроение. Организацията е перфектна, охраната също. След мача, малко сме тъжни поради загубата. Но величието на спорта се състои именно в това спортменски да приемеш поражението.

Взимаме метрото и навлизаме в най-елитната част на Киев. Киевчани се гордеят с три неща: с великолепият Днепър, великолепните църкви и с “Динамо”. Аз бих прибавил и красивите жени. На пръв поглед, тук като че ли по-лесно се справят с комунистическото наследство. Киев много повече прилича на модерен европейски град. С метро което се спуска 160 метра под нивото на Днепър. Имахме възможността да опитаме украинските специалитети, украинската бира и други лакомства, да надникнем в супермаркетите изпълненени със стоки от широк асортимент и с приемливи цени.

На 29 август в следобедните часове поемаме обратно пътя за България. Пътешествие съчетано с вълнуващи спортни преживявания, малко туризъм и пътна дрямка. Феновете отново с нетърпение чакат

жребия за Купата на УЕФА. “Брьондби” е отбор по мярката на “Левски”, и това е поредния шанс на “сините” да влезнат във втория кръг на купата на УЕФА. Само Левски, оле!

Вероучението в училищата – проводник на великосръбска идеология

Пише: Иван Николов

И тази учебна година в основното училище и гимназията в Босилеград вероучението ще се изучава като свободнoизбираема дисциплина. Вранянската епископия е назначила и преподавател – отец Антоний Петар който идва от Кралчево. Той естествено е сърбин и ще преподава вероучението на босилеградските деца на сръбски език. През следващата учебна година той ще ги учи на десетте божии заповести сред които има и такива, които учат хората да се обичат, да не убиват и да не пожелават нищо чуждо! Как сръбският отец ще обясни на босилеградските деца да обичат своите потгисници и да не пожелават нищо чуждо, а самият той (заедно с всичките държавни служители), е дошъл на чужда територия и сред чужд народ, освен на православие да ни учи и на “сръбство” – си е негов проблем. Проблемът на педагозите и на учените е, трябва ли на децата да се преподава веронауката като религия, или наука за религията. С други думи, трябва ли децата да се учат на вяра, или да им се обяснява какво е вяра, за да могат да я усвоят?

Проблемът на държавата (ако все още има такава) е, че според всички международни документи по правата на човека, вероучението трябва да се провежда на български език. Светите братя Кирил и Методий още през 863 година в Рим, борейки се против “триезичната догма”, са отбрали правото на всеки народ да изучава Евангелието на свой език и писмо. Днес, в началото на 21 век, Сръбската православна църква идва в Босилеград да преподава вероучение на сръбски език, и то не на когото и да било, а на потомците на Кирил и Методий!

Ако това беше във функция на развиване и якнене на православието сред населението, човек можеше и да го преглътне. Смисълът обаче е съвсем друг: Сръбската православна църква не идва при нас за да ни просвети във вярата към Бога, а да използва вярата ни към Бога за да ни привърже здраво към Сръбската православна църква, а чрез нея и към официалната политическа идеология. Нещо, което дълбоко противоречи на същността на Христовото учение. Ето и доказателствата.

Нека да си припомним, че от Тито насам, Сръбската православна църква винаги беше по-войнствената част от надигания се сръбски национализъм. Представителите на тнр. “юстиновци” и двамата най-страстни идеолози на сръбският национализъм Атанасийе Йефтич и Амфилохийе Радович, станаха членове на Сдружението на книжовниците на Сърбия, което заедно със Сръбската академия на науките, изигра значителна роля при събуждането на сръбският национализъм. Този дует бе допълнен със Сръбската православна църква. В последвалите 15 години тези три институции се превърнаха в проводници на сръбският апокалипсис и верни манипулатори, от които Милошевич умело се възползва при разрушаването на Югославия. Юстин Попович, който и днес вдъхновява част от националистическата младеж във Философския факултет в Белград, е противник на просветеността. Той смята, че просветеният човек се е отдалечил от Христос. Другият идеолог на СПЦ, владиката Николай Велимирович се възхищава от Хитлер, и смята, че Дарвин, Ницше и Маркс са допринесли за разлагане на европейската цивилизация. Европа, според него, е голямо зло, а всички които говорят за култура, прогрес и наука са “сатанински убийци”. Въпреки тия становища, СПЦ искаше да го провъзгласи за светец!

Основният лайт-мотив в сръбските църковни проповеди бе, че е застрашено всичко което е сръбско и православно. Причините за разпадането на Югославия те виждаха в това, че в нея живеели католици и единствената истинска Югославия би била онази в която живеят православните народи на Балканите. СПЦ разглеждаше България като естествен член на една такава Югославия. Отзвукът сред сърбите не закъсня. Честването на Газиместан означи началото на разрива с останалите югославски народи. Когато 1988г. Милошевич на Косово каза, че не е изключена “дори въоръжена борба, ако бъде необходимо” за постигане на целта Велика Сърбия, СПЦ мълчаливо се съгласи. Идеологията на смъртта и сръбските гробове беше разпространявана и с помощта на сръбските поети. “Гробът е нашата дълга и най-упорита вяра”, пише националният поет Матия Бечкович. Така СПЦ вместо да помирява хората, ги скарва непримиримо. През 1991г. в Хърватско и Босна се изкопават ямите от Втората световна война в които са хвърлени убитите сърби. Обредите се предават по телевизията и с това се подпалва атмосферата на войната. Писателят Данко

Попович иска Ясеновац за Ясеновац. Сръбските писатели бият тревога от “ушашкият режим” който провеждал “геноцид над сърбите”. Никой не споменава за хърватските и мюсюлманските жертви. Владниците използват всеки случай да говорят за “неприятелското обкръжение, заплахата за православието, ислямската агресивност от лукава и коварна Европа, която не е настроена приятелски към православието”. Патриарх Павле казва на председателя на Международната мирна конференция за Югославия в Хага лорд Карингтън че: “Сърбите повече не могат да живеят с хърватите”, и че: “Части от Хърватска трябва да бъдат присъединени към родината на сръбския народ, Република Сърбия.” Явно се говори за връзките на митрополит Амфилохийе Радович от Черна Гора с военнопръстъпника Желко Ражнатович Аркан. Почти всички владници в Босна и Хърватско напускат своите вярващи и се установяват в Сърбия, други отиват в Америка да просвещават сърбите в диаспората. Владиката Филарет се снима пред манастир в Хърватска с картчница в ръка. Три години и половина гледа как сърбите гранатират Сараево. Показва по телевизията броница направена от пръстите на малки сърби, а след войната става помощник в съюзното правителство. СПЦ не дава никакво обяснение как един свещеник може да бъде министър и политик.

Изключение представлява владиката Артемийе, привърженик на толерантността между сърби и албанци в Косово, който пише, че сръбските свещеници: “имат малко време за духовни разговори с вярващите, а са неуморни когато става дума за политика, автомобили, жилища, пари... Държавата на Милошевич е предложила, а църквата е приела възможността свещениците да карат коли от чужбина с митнически облекчения... и те са се посветили на търговски, а не на църковно-канонични връзки”.

След всичко което се случи, днес църквата показва нескрити амбиции да участва в държавните дела, с мълчаливото съгласие на повечето сръбски политици. Църквата е навсякъде и често се губи границата която я отделя от държавата. Вероучението засега е свободноизбираем предмет, но от догодина може да стане и задължителен. Патриарх Павле в Коледното си обръщение се обърна към “грешните умове” на родителите които отделят децата от вярата, давайки да се разбере, че ония които като свободноизбираем предмет се определят за гражданското възпитание са едва ли не анатемосани.

На фона на тази сива действителност, човек не може да не се замисли за опасностите които крие засиленото присъствие, не на СПЦ като носител на православието в Босилеград, а на политиката която тя покрива и носи със себе си у нас. Праисконният страх на човека от Бога, тежнението му към морално и духовно съвършенство и хармония, както и човешката потребност от вяра, се злоупотребяват с цел постигане на някаква политическа цел за размиване на разликата между гражданска и национална принадлежност и асимилиране на малцинствата. В Босилеград вероучението в училищата може да се разглежда и като още един предмет на сръбски език. Който ще анулира и без това крехката илюзия която се появи тази есен, че с увеличаването на часовете по български език може да се постигне известен напредък в спазването на правата на българското малцинство.

Докога ще сме разграден двор?

Пише: Радко Стоянчов

Един есенен ден комшиите бутнаха плета и се озоваха в нашия двор. Дядо ми, рунтав мъж, честен и почтен човек не обичаше подигравки и цинични подхвърляния от когото и да било, и особено не от комшиите и техните приятели. Но уви. Точно това му се случи и то не от еди-кой си а от най-близките комшии и приятелите им. И дядо, без да се церемони, ни пет ни шест им срита хемороидните задници и ги направи за подсмех пред света.

Обидени и обединени комшиите с приятелите и приятелите на техните приятели помериха нашата ограда и станахме един двор. Вместо ние при тях те се отзоваха при нас. Така ние в собствената си къща станахме квартиранти, а комшиите в нашия двор се броеха за хазяи. Мога да ви кажа, че нещата тотално се объркаха. От краен запад станахме краен изток. Така както променихме посоката на страните, върнахме стрелките на часовниците си, променихме фамилията си, езика, носията, обичаите, църковния календар, даже и нравите си. Казвам променихме ги, въпреки че те ни ги промениха насилствено и по тяхному, според народната: сила бога не моли. От тогава та до ден днешен нямаме мир и спокой. Огъваме се и опъваме, но все тая, разграден двор сме си братче и това си е. Ония дето ни бутнаха оградата и нашия двор считат за техен, се разположиха като на бащино огнище, а ние приехме техните навици и маниери та започнахме да си приличаме като две яйца. Тази сличност ни погуби и май вече не можем да сложим плета на мястото му. От изток да минем на запад, не заради това че е модерно, а просто затова че е нужно, пък и стрелките на

часовника трябва да си дойдат на мястото. Лъскавият биберон да заменим с майчина гръд, да станем кореняци както дядо ми в собствения си двор, а на комшиите да кажем да променят адресната регистрация защото вече не приемаме квартиранти. В собствената къща ние да си бъдаем хазяи, а не абанджии да ни управляват с дистанционно.

Големият Босилеградски майстор на изобразителното изкуство

Любен Бояджиев днес е на 88 години и все още се държи. Помни времена и личности които се отдалечават във времето и пространството. Води здравословен начин на живот, храни се с вегетариански ястия. В Националната художествена галерия има 18 негови творби. В кариерата има над трийсет големи изложби. Последните са му на “Шипка” и в столичната галерия “Хефест” където е подредил 61 платно.

Съвременник и личен приятел е с Владимир Димитров Майстора. понякога го наричат и негов ученик. Самият той твърди, че Майстора му е дал следния съвет: “Учи се от класиците и талантливите художници, но гледай да си винаги ти”.

Бояджиев е роден през 1914 година в Босилеград. Помни когато Босилеград е окупиран от сръбските войски. На шест годинки, 1920 г. тръгва в българско училище. След два месеца идват сърбите и той трябва да продължи в сръбско училище. До трето отделение учител му е някой си Нешкович. От него е запомнил фразата: “Вие не сте българи, не сте сърби, а истински сърби”. Любен никога не пожелал да става сърбин и след трето отделение си казал, че вече никога няма да влезне в сръбско училище. На есента 1923 година баща му нелегално го отвежда в Кюстендил и го оставя при леля му. Петнайсет години по-късно се изселват и родителите му. През 1932 като ученик в местната гимназия създава кръжок по рисуване “Никола Петков”. 1934 година Бояджиев е приет в Художествената академия. Завършва в класата на професор Борис Митов.

Плагната на Любен Бояджиев ги сравняват с Рьорих. Дъщеря му Вихра също рисува. Внучката му учи в Художествена гимназия. “Живописата в днешно време не храни къща, но всеки трябва да прави това което му харесва”, казва Любен Бояджиев.

Времето на предприемчивите бизнесмени

Според запазени турски данъчни регистри, село Бранковци през 1874 година е имало 52 домакинства със 178 мъже (жените тогава не са преброявани). През същата година в селото е имало 1585 глави овце и кози. Не е записан броя на конете и говедата.

Бурната история през изминалото столетие днес е довела до опустошаване не само на Бранковци, но и на всички околни села по посоката към Долно Тлъмино и македонската граница. Тежките условия за живот и трагичните исторически събития са ускорили миграционните процеси, така че потомците на днешните Бранковчани са пръснати от Словения до Черно море. И въпреки това, любовта към родния край понякога наистина е необяснима. Освен хора които са готови да напуснат роден край и семейство в търсенето на по-добър живот, понякога има и такива които са готови да напуснат по-добрия си живот и да се върнат към родния край за да живеят сред свои и да му помагат.

Един такъв човек е Драголюб Иванчов и съпругата му Жаклина. През 1991 година той напуска офицерското си звание и се завръща в родния си край. Помага на родителите си и усилено работи за напредъка на родния си край. Много добре разбира причините за икономическата изостаналост на Босилеградско, но не обича много да говори, иска да работи. Активно и самоотвержено през изтеклите десетина години се е борил за демократични промени в Босилеград. Днес не крие разочарованието си от тях, но и не се предава.

Заедно със съпругата си Жаклина, която е юрист по професия, през март миналата година е зарегистрирал частно предприятие “Юго-Тина” за производство, обслужна и търговска дейност. Започва както и обикновено с търговия, но за разлика от своите колеги които се занимават с бизнес и искат да се

приближат до Босилеград, той тръгва по обратния път – към селата, и пресметливо се преориентира към производствена дейност.

Засега има три магазинчета в Бранковци, Бистър и Долно Тлъмино. В Долно Тлъмино открива частна хлебопекарница с капацитет около 300 хляба дневно. Планира да построи и една универсална сушилна в която да суши горски плодове и билки.

С много воля и труд прави всичко с което се захване. Тази пролет решава, че в Бранковци може да се построи рибарник. Щом като в Бранковска река открай време виреят пъстърви, защо да не се направи рибарник за пъстърви – замисля се той. Проблемът, както и винаги, са средствата. И той с много и труд, малко импровизация и с пестеливо изразходване на средствата, решава да построи рибарник за производство на калифорнийска пъстърва.

Когато рибарникът вече е факт, чак тогава Драголюб решава да разкаже за него. За случая използва традиционния събор в Бранковци – Стара Богородица. Идеята му е да увеличи празника на който се събират няколко околни села като доведе танцовият състав при Културния център в Босилеград да изпълнят своята програма – народни песни и танци, да припомни на младите хора за нашите традиции, и да им подари малко радост и красота. Но директорът на Културния център Любомир Пейович в последния момент отказва. Разбираме и причината: актуалната власт се опасява, че културната програма на събора може да се превърне в лична промоция на Драголюбовия бизнес! Пък той е от “оная” партия! Още повече като се знае, че и КИЦ “Цариброд” подкрепя тази инициатива. Явно, някои неща в съзнанието на политиците са замръзнали от 1920г. насам.

Както и да е, смеем се с Драголюб на тяхната глупост, и с микробуса на КИЦ-а тръгваме да посетим събора. До границата гледам как работниците по подържане на пътищата, запълват дупките по шосето. Личи си, че приближават избори. Новата ДСС власт, досущ като предишната, се старее да позамаже очите на хората. От митницата до Бранковци гледам как бавно се разпада пътят който още преди две години бе подготвен за асфалтиране.

В Бранковци, скрит от очите на хората, изведнъж се открива цял язовир в който вече има и риба. Явно около построяването на рибарника има още много работа, но всичко ще зависи от това дали Драголюб ще успее да изтегли така необходимия кредит. Пък и той не иска да строи бетонни бентове, а нещо което да е ефективно и същевременно да запази природната среда на бистрата и чиста Бранковска река.

Предвечер, Драголюб на своя язовир прави малко състезание за деца и юноши по спортен риболов което се проведе под девиза “без ток и динамит”. Девет деца опитаха щастието си. Перица Костадинов, Денис Зарев, Александър Григоров, Сашко Миленов, Деян Миленов, Марко Стойов, Югослав Иванчов, Ален Дреца, Здравко Велинов. След два часа налице са и резултатите: на първо място са Здравко Велинов, на второ е Ален Дреца, и на трето Марко Стойов. За всичките са подготвени специални благодарствени грамоти, които ще бъдат връчени на следващия събор в Босилеград по повод Мала Богородица на 21 септември.

След това всички заедно се отбиваме на събора в селото. Картината е тъжна. В селцето се събират малко хора. Личи си тъгата и бедата по лицата им. Кръчмар от Босилеград е докарал камион с шатра, скара, бира и десетина маси. Няколко пийнали селяни надигат гюрултия. Тука е и кметът на Босилеград Владимир Захариев. От пръв поглед ми мирише на предизборна агитация. Всички очакват в късните вечерни часове да се съберат повечко хора, да си направят хоро и да се повеселят. Ангажиментите ме карат да напусна преждевременно.

Из пътя отново гледам как бавно се разлага пътят който преди две години бе подготвен за асфалтиране. След победата на ДСС на изборите, строителните работи бяха прекъснати, машините се прибраха и пътят до Бранковци навлезе в 21 век без асфалт – като по турско време.

Иван Николов

За бракуваните учители по “патриотизъм”

Последните събития около възстановяването на българския език в училищата в Босилеград и Цариброд, още веднъж показаха, че силите които са за обучение на сръбски език, са все още по-силни от ония които са за обучение на български език. Това е така, защото държавата е все още на страната на ония които се правят на по-големи сърби от сърбите. Съществува реално опасение и тази учебна година в Босилеград и Цариброд да започне по-старому: с много приказки и вербално залагане за обучение на

български език – и на края не само обучението, но и заседанията на комисиите за възстановяване на българският език се провеждат – на сръбски!

Нека да припомним, че просветният министър Гашо Кнежевич още миналата година одобри програма по български език в основните училища, според която той трябваше да придобие статус на майчин език. Според вестник “Братство” това означава, че от 1 септември т.г. от първи до пети клас, български език като предмет ще се изучава по пет часа седмично, а от пети до осми клас, по четири. В гимназиите се стигна до решение българският и сръбският език да се изучават по три часа седмично. Учебните занятия по останалите предмети изцяло да се провеждат на сръбски.

Според онова което пише “Братство”, на съвместното заседание на комисиите на Босилеград и Цариброд по въпроса за езика в училищата било договорено: “Проблемът на кой език ще се провеждат занятията в предучилищните заведения и обучението в основните училища в средите с българско население трябва да се реши, както е решен при останалите национални малцинства в СР Югославия и Сърбия.”

Това становище, много точно отразява малодушието на политици и учители, които от вчерашните явни борци против българския език, днес когато времената уж се промениха, свиват рамене и с типичното си шопско дебелоглавие казват: “е па я одека знам, оно како е за другите, така нека е и за нас”! Освен това, комисиите поискаха от просветните министерства на двете държави да създадат “експертни групи” които “изцяло” да решат проблема в “законовите рамки на Сърбия”. От друга страна становището на сътрудник-координатора по български език в просветното министерство на Сърбия Бранко Ристич бе, че: “Българското малцинство трябва да се срамува за този позор, който го нареди сред нередностите, и който създава проблеми на Сърбия пред европейската и международната общност. Затова просветното министерство настоява този проблем да бъде решен час по-скоро, а ще се реши по начина, по който вие поискате, т.е. общините”.

През юли т.г. босилеградския кмет Владимир Захариев, заяви пред представителя на “Фонда за хуманитарно право” Горан Милетич, че от тази есен в Босилеград децата от детската градинка ще се възпитават на майчин български език, а децата от първо отделение ще се обучават също на български език. Комисиите пък са на мнение, че занятията в детската градинка в Босилеград от тази есен трябва да са на български, а обучението на български от първи до четвърти клас да започне едвам от 2003/2004 година! Според Милисав Николов, ИД директор на Царибродската гимназия “все още нищо не се знае”, а в Босилеград са на мнение обучението в гимназиите да си продължава по старому – на сръбски. Предложението трябваше да се намери пред общинските власти в Босилеград и в момента се протакат заседанията на общинските събрания.

От казаното дотук си личи колко отвратителен е целият този буламач от безсмислици и опортюнизам по отношение на българския език в училищата. Комисиите, Просветното министерство на Сърбия и общинските власти в Босилеград продължават да си прехвърлят топката един на друг и никога не се решава да зададе решителният удар.

Първо, ако в Босилеградските училища все още има учители и преподаватели на които не им е ясно, че българските деца трябва да учат на български език, и които нямат представа за значението и ролята на майчиния език в обучението, то такива учители не са достойни за професията с която се занимават и на часа трябва да бъдат уволнени.

Второ, формулировката според която обучението на български език трябва да се реши така както е решено с другите малцинства в Сърбия, открива пълна политическа неграмотност и неосведоменост на босилеградските учители за положението и образованието на другите малцинства в Сърбия. Кое конкретно малцинство те взимат за образец? Ромското, влашкото, унгарското..? Колко време им трябва да разберат, че положението на останалите малцинства в Сърбия по принцип с нищо не се различава от българското, и че не тях трябва да взимаме за образец.

Модела по който трябва да бъдат решавани проблемите на българското малцинство трябва да бъде заснован на принципите от Хартата на ООН-е; Всеобщата декларация за правата на човека; Декларацията на ООН-е за правата на принадлежащите към национални, етнически и религиозни малцинства; Международния пакт за икономически, културни и социални права; Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация; Конвенцията за предотвратяване и наказване на всички форми на геноцид; Конвенцията на ЮНЕСКО за борба срещу дискриминацията в областта на образованието; Заклучителния документ за европейската сигурност и сътрудничество; Парижката харта за Нова Европа; Конвенцията на Съвета на Европа за основните човешки права и свободи; Хартата на министрите на Съвета за Европа за регионалните и малцинствени езици и международните решения и споразумения за омиротворяване на Югославия от Дейтън. От вътрешното право могат да се използват разпоредбите и принципите на Закона за защита на правата и свободите на националните малцинства (Сл.

лист № 11/2002г.). Ако ще използваме някакъв “образец” както пише “Братство”, това трябва да бъде образа по който са решени проблемите на малцинствата в европейските страни с развита демокрация. Нали за там сме се запътили? Ако вече се стремим към европейския стандарт и начин на живот, не можем да избегнем принципите на които е изградено европейското законодателство. Едвам тогава ще бъдат премахнати “проблемите на Сърбия пред европейски и международни институции”, за които говори Бранко Ристич.

Всъщност, проблемите ще могат да бъдат решени едвам когато държавата Сърбия съкрати местата и заплатите на учителите в Босилеград и Цариброд които със собственото си еничарско поведение директно работят не само против интересите на българското малцинство, но и против интересите на Югославия и нейното интегриране в международните организации. Все докато в Босилеград и Цариброд има учители и политици които съзнателно или от глупост нарушават правото на обучение на майчин език на българското малцинство, югославските дипломати ще клечат в Страсбург и Брюксел. А никак не е честно всички ние да страдаме поради глупостта и тъпостта на разни бивши служители на държавна сигурност, които десетилетия работеха в просветата срещу националната и културна идентичност на българското малцинство. Не е реално да се очаква от тях, че могат да си променят становищата и начина на работата, само заради това че властта в Сърбия е “променена”. Само коренна реформа на образованието и коренна промяна на учителските кадри в училищата могат да доведат до така желаните промени.

Иван Николов

Имаме ли право на национални символи?

От началото на септември тази година, знамето на Сърбия се вее на Отдела за вътрешни работи, на Общинският съд и на Общината в Босилеград. За целта Правителството на Сърбия издаде специално напътствие с което се “препоръчва” на зградите на органите на териториалните автономии и на местното самоуправление, на явните предприятия, ведомства и други правни субекти чийто основател е Републиката да се вее знамето на Сърбия.

Тукашните общински послушковици, разбрали-недоразбрали за какво става дума, веднага хукнаха да сложат знамето на Сърбия. Знамето на Югославия го няма – нея май вече никой не я брои за жива. До него няма и никакво знамение на българското малцинство. Въпреки че според Закона за малцинствата който бе гласуван през февруари тази година от страна на Съюзната скупщина и те имат право на свои национални символи. Това е показан пример доколко се тачат правата на малцинствата у нас, и каква съдба ни чака в новата държава. Очевидно някому много се иска, точно в предизборната кампания да каже на босилеградските българи, че живеят на “сръбска територия”! Което с повишаване на пенсионерските чекове за 900 динара и зачестилите честитки в “Братство” за 8 септември – “Деня на Освобождението на Босилеград от българските фашисти” напомня, че и сегашните власти продължават да се кланят на комунистическата идолатерия и да се правят на по-големи сърби от сърбите – защото иначе няма пукница! От друга страна афишираха че проблемите на българското малцинство трябва да се решават по “образеца” на другите малцинства в Сърбия! Щом като искат да използват този образец - нека да попитат чии знамена се веят например на общината в Суботица! Или поне нека да отидат до Сурдулица – там покрай сръбското се вее и югославското знаме.

Иван Николов

Йордан Захариев – училищен деятел

Пише: Тодор Димитров

В досегашните публикации, посветени на Йордан Захариев главно внимание се отделя на неговите научно-изследователски стремления и изяви. Това е лесно обяснимо, защото в нашата научна книжнина той оставя трайна следа с четирите си основни научни историко-географски и етнографски труда за Кюстендил и принадлежащите му краища. Разбира се, изследователското дело на Захариев не се свежда само до: “Кюстендилското Краище” (1918г.) “Каменица” (1935г.); “Пиянец” (1949г.) и “Кюстендилската котловина”, (1963г.), но те в най-значителна степен определят облика на Й. Захариев като учен, изследовател и творец. Изглежда затова от погледа на биографите му остават по-настрана не маловажни моменти от неговия жизнен

път. А именно дейността на учител и училищен директор. Тази последната е бегло засегната с по няколко реда, в които са маркирани само, и то не съвсем точно, хронологическите граници и училищата, в които изтъкнатият географ, етнограф и историк учителствува или е директор. Най-напред след завършване на Държавно педагогическо и трикласно училище – Кюстендил в родния Босилеград, Райчиловци и Рибарци, а след свършване на Висшето училище – София, отново в Босилеград от 1901 до 1908 г. Там според Владимир Караманов изпълнява и длъжността директор на Трикласното училище.

През 1908г. Захариев идва в Кюстендил. Градът му е познат и близък. Не само защото в него получава педагогическо образование 1895г., а и защото населението в Кюстендил и Босилеград е еднокръвно-българско, а географските и етнографските белези са едни и същи. Еднаква е и историческата съдба на двете селища до 1920г. С малки прекъсвания, чак до смъртта си, той остава верен на града на топлите минерални извори, отдава сили и способности за просветно-културното въздигане на кюстендилци.

В използваните източници е посочено, че от 1908 г. Й. Захариев е директор на непълната девическа гимназия, а по-късно на Смесената гимназия. Тук обаче се налагат някои доуточнения. За късмет са запазени протоколните книги на Общинското петокласно девическо училище – Кюстендил (от 1907 година Общинска петокласна девическа прогимназия, а от 25 август 1909 г. Шестокласна девическа прогимназия). За това училище Й. Захариев също използва названието Непълна гимназия. В протокол № 1, 26 август 1908г. за пръв път е записан, като изпълняващ длъжността директор след Йордан Ковачевски. При Владимир Караманов датата е 28 август. Тази длъжност, а впоследствие без добавката изпълняващ и по право председател на Учителския съвет, той изпълнява до 29 август 1912 г., когато полага за последен път подписа си под съответния протокол. Караманов сочи датата 17 септември. Може и да е прав. Значи, за времето на престоя на Захариев и ръководеното от него училище няма голямо разминаване. Неточностите идват от преплитането на имената – Общинско петокласно училище девическо училище. Петокласна (Шестокласна) девическа прогимназия, Непълна и Пълна девическа гимназии. Ако ги приемем за едно и също учебно заведение, как тогава да си обясним наличието на самостоятелни протоколи на Девическата прогимназия чак до 20 септември 1919 г., откогато вече фигурира под името Втора смесена прогимназия. И още нещо: в Летописната книга на Девическата гимназия е отбелязана, че тя става пълна през учебната 1910/11 година, а не както е при Караманов 1909г. Най-допустимо в случая е, че завършилите прогимназията ученички продължават в по-горна училищна степен и тук именно трябва да търсим приемствеността между двете училища.

По тези въпроси е нужно едно по-дълбоко проучване, както и сверяване на различните източници за уточняване имената и хронологическия обхват на Кюстендилските училища.

След напускане на Девическата прогимназия името на Йордан Захариев се споменава на няколко пъти. Първото е протокол на мировия съдия в Кюстендил. На 16 ноември 1913г. са определени секционните изборителни комисии в изборите за Шестнадесето обикновено народно събрание. Член на Втора кюстендилска изборителна секция е учителят Йордан Захариев. Липсват други подробности. Второто известие е в спомената летописна книга, където и списъка на учителите пад № 5 се чете: “Йордан Захариев IV класен учител с 3480 лв. годишна заплата... У Караманов намираме третото известие, че е учител по педагогия и география в Девическата гимназия. По думите на самия Захариев бил е учител по география и български език в гимназиалните класове в интервала 1912-1913 г., без да се уточнява в коя гимназия, в Мъжката или девическата или пък в двете за допълване на часове.

През време на Първата световна война Й. Захариев е мобилизиран в Двадесет и втори тракийски полк и същевременно се числи като директор на Девическото педагогическо училище (гимназия) – Дупница. Потвърждава го и цитираната летописна книга, в която след изброяване имената на учителския персонал следва записката: “На 17 октомври 1918 г. зае длъжността си Й. Захариев, досегашен директор на Дупнишкото девическо педагогическо училище. Със заповед № 3010 вероятно на Министерството на народното просвещение от 10. X. се премества за директор на Кюстендилската девическа гимназия”. И така от 17 октомври 1918 г. с прекъсване на една учебна година - 1920-1921, когато за директор на Девическата гимназия е назначен Борис Образописов, а Захариев заема длъжността третостепенен учител, през останалите учебни години, а те са три, той ръководи Кюстендилската девическа гимназия.

Исклучително много трудности трябва да се преодоляват в първите следвоенни години. Нужни са душевен плам, организационни способности и здрави нерви, които българинът от Босилеград притежава. За илюстрация на казаното нека хвърлим поглед в записките на летописната книга: “Дошлият директор завари гимназията затворена, поради септемврийските събития (има се предвид Войнишкото въстание – бел. на автора, които дойдоха да разорят издъно покъщнината и пособията... Когато заемаше длъжността си, помещението на гимназията, което през време на войната е било главна квартира, се заемаше от Щаба на планинската дивизия. Към края на месеца почнаха да минават през града френски и италиански войски.

Изпърво помещението на гимназията бе заето от щаба на една френска дивизия, а после го напусна след дълги молби, чак на 25 февруарий, та прекъсването на 24 септември 1918г. учебни занятия се възобновиха на 3 март. Гимназията значи не е имала занятия 5 месеца и 7 дни”. И по-надолу: “През течение на учебната година, поради общата мизерия и недостатъчна храна, отидоха жертва на тъй наречената “испанска болест” следните ученички...” Броят им е четири. Дали е леко на един училищен директор да се вгледа в безжизнените очи на преждевременно прекъснат млад живот?

Полека-лека нещата тръгват и въпреки несгодите, недоимъка и лишенията учебният процес набира ход и постепенно навлиза в нормални релси. Заслугата за това е преди всичко на директора.

От 1 септември 1922 г. за директор на Девическата гимназия е назначен Владислав Иванов Каранов, вместо Йордан Захариев, който поема същата длъжност, но в Мъжката гимназия. Неин директор е, една учебна година.

Има известни различия, от кога точно двете гимназии – Девическата и мъжката се обединяват в една. В летописната книга на Девическата гимназия е фиксирана датата на 15 септември 1924г. Владимир Караманов сочи същата година. Но Йордан Захариев като пръв директор и летописец на Смесената гимназия записва в бележките си за 1923/24 учебна година: “На 19. IV. Кюстендилската девическа реалка се присъедини към гимназията, която от днес вече носи името Кюстендилска смесена гимназия.” Не може да не съгласим с неговото виждане, тъй като е фактическият създател на Смесената гимназия. По негова инициатива, с оглед на икономическата обстановка в страната, зам-министърът на Министерството на народното просвещение К. Томов се съгласява с предложението за окрупняване на средните училища. И все пак не е напълно ясно, защо до края на учебната 1923-24 година има отделни протоколни книги на Мъжката и на Смесената гимназия и на Държавното мъжко реално училище, на което Й. Захариев се явява едновременно директор. Вероятно това се дължи на организационното устройване на Смесената гимназия, за да може от следващата учебна година тя да функционира като единственото средно училище в гр. Кюстендил с ръководител Йордан Захариев.

По всяка вероятност, както бележи професор Любомир Динев, административно-учебната работа в не малка степен пречи на научните му занимания и затова Захариев неколкократно настоява да бъде освободен. Министерството на народното просвещение, обаче имайки предвид организационните способности, педагогически опит и добрите, ако ли не и бащинските взаимоотношения с учениците, отклонява молбата. Така е до 15 септември 1934г., когато Йордан Захариев записва в летописната книга: “Дванадесет години аз... ръководех тази гимназия, най-голямата в България. Това ми писане е последното в тая летописна книга, защото на 15. IX. 1934 г. напуснах доброволно службата си, за да се предам, ако бог даде здраве и сили на моите географо-етнографски проучвания...”

Приключва една народополезна дейност. Оценките са положителни с известни нюанси, повлияни от партийната обвързаност на авторите. Спомена се за мнението на професор Динев. Безпристрастен е и Владимир Караманов, който го окачествява като добър и способен учител. Нико Ников му признава голямата култура и широта на интересите. Същевременно добавя, че Захариев е “Привърженик и проводник на буржоазната идеология” и по негово време “много ученици с леви убеждения” са “наказани само по доноси или полицейски материали”. Такава оценка предизвиква съмнения, още повече, че авторът не сочи конкретни примери и имена и не разяснява, какво подразбира под буржоазна идеология.

Налага се да добавим няколко думи, които не са конкретно свързани с разглеждания проблем, но засягайки личността Захариев, засягат и него. Става въпрос за поредността при изписване бащиното и фамилиното име. Любомир Динев и Иван Умленски го изписват Йордан Харизанов Захариев.

По-късно у Умленски го срещаме – Йордан Захариев Харизанов. В главните списъци на Държавното педагогическо и трикласно училище – Кюстендил в графа име и презиме на родителите е вписано: баща Захарий Харизанов – земеделец, майка Спасена Харизанова. Приемам вписаното в главните списъци за достоверно, тъй като те са попълвани с личното участие на записвания ученик, със съответните лични документи и вероятността за допускане на грешка е по-малка. Следователно за точно име трябва да приемем Йордан Захариев Харизанов.

От накратко проследената просветителска дейност Йордан Захариев Харизанов се налагат няколко обобщения. На първо място дейността му на учител и училищен директор не е за пренебрегване. Години наред, общо 36, той отдава сили, знания и умения за напредъка на Кюстендилските училища и в това отношение е безспорен авторитет.

Друго, придържайки се максимално към документалните и други източници имаме възможност да определим по-пълно и точно хронологическите рамки за престоя му в различните училища, в това число макар и формално през годините на Първата световна война в Девическото педагогическо училище – град Дупница.

И така става дума за следните учебни години: В 1895-96г. учител в Босилеград, 1896-97г. в селата Райчиловци и Рибарци. Отново в Босилеград 1901-08 – учител и директор на Трикласното училище. 1908-12г. директор на Общинската девическа петокласна/шестокласна прогимназия в Кюстендил. От 1912-1915г. приемаме, че учителствува в Девическата гимназия в града. 1915-1918 е мобилизиран и формален директор на Девическото педагогическо училище (гимназия) в Дупница. След това през 1918-1920,1921-1922 директор на Девическата гимназия – Кюстендил. 1920-1921г. учител при същата гимназия. 1922-1923 г. директор на Кюстендилската мъжка гимназия. И от 1923 до 15 септември 1934г. директор на Смесената гимназия – Кюстендил. Или всичко около 36 години с тези в Дупница.

Накрая ще отбележа, че в ръководените от него учебни заведения провежда националната просветна политика. В същото време се стреми да прилага собствените си разбирания при внедряването и разнообразяването на учебната методика във всеки конкретен случай от учебно-възпитателния процес. Чрез тези прояви вписва личното си аз в историята на националното образователно дело.

Нямям претенции, че с настоящето изложение са изчерпани въпросите за мястото и ролята на Йордан Захариев Харизанов в една толкова важна и динамична обществена система, каквато е образованието. Това може да стане в едно бъдеще по-подробно и задълбочено изучаване на жизнения път на Йордан Захариев. А такова е нужно, за да изпълним дълга си към твореца, изследователя и педагога от Босилеград.

Съединението – най-яркият национален подвиг на България

В разгара на Руско-Турската война руските войски в началото на 1878г. бързо напредват към Цариград. Това стреснало западните сили и особено Великобритания. Те били против създаването на зона на руско влияние на Балканите и настоявали да се спре руското напредване към Проливите. Под техен натиск Русия се съгласила да приеме западните предложения за свикване на международна конференция за разрешаване на Източния въпрос. За да подобри своите позиции за предстоящата мирна конференция, руската дипломация побързала да сключи мирен договор с Турция. Този договор бил подписан на 19. 02. 1878 в с. Йешилкьой (Сан Стефано) на 12 км от Цариград, и е известен в историята като Санстефански. Този договор бил наречен прелиминарен, тъй като руското правителство се съгласило някои от въпросите да бъдат уредени на проектираният конгрес на Великите сили. С него се уреждали отношенията между воюващите страни. Признавала се независимостта на Сърбия и Румъния, а Черна Гора ставала независимо княжество. България се възстановявала като автономно трибутарно княжество с християнско правителство и войска. Нейните граници включвали почти всички земи с българско население: Дунавска България без Северна Добруджа, която Русия предала на Румъния като компенсация за Южна Бесарабия, цяла Тракия без Гюмюрджинско и Одринско; цяла Македония без Солунско и Халкидическия полуостров. Нишкият санджак без Пирот и Враня преминавал към Сърбия. Териториите включени в Княжество България, се населявали от приблизително 4 800 000 души от които българите били 88%. Въпреки недостатъците си Санстефанският договор в етнически и политически аспект разрешава справедливо Източния въпрос в съответствие с моралните и историческите права на балканските народи.

На свиканият Берлински конгрес било прието специално постановление според което се създавало зависимо от Високата порта княжество, което обхващало само Северна България и Софийски санджак. Тракия под името Източна Румелия се обособявала като автономна провинция в териториите на Османската империя. Одринска и Беломорска Тракия, като и Македония се връщали на Турция. От този момент започва новата борба на българския народ за национално обединение.

Решенията на Берлинския конгрес веднага били посрещнати със съпротива от страна на българския народ. Избухва Кресненско-разложкото въстание, правят се опити за осуетяване на Учредителното събрание. Българският народ успява да запази духовното си единство. Батенберг декларира своята съпричастност към българите в Македония и Източна Румелия. С идването на Цанковото правителство се прави първият опит за съединение – създава се Централен таен комитет за съединение и се предприема дипломатическа акция в Лондон с цел сондиране каква позиция ще заеме британската дипломация при евентуална съединителна акция. В началото на 1884 г. в Източна Румелия отново се разгорява движение за обединение начело с Народната партия. На 10 февруари 1885 г. в Пловдив се създава Българо-македонски таен въстанически

комитет, в който участвуват видни дейци от времето на национал-революционната борба. Начело застава Захари Стоянов, апостол от българските въстания, получил голяма обществена тежест с написването на "Записки по българските въстания". З. Стоянов успява да обедини около себе си и други поборници. Три месеца по-късно комитетът прераства в Български таен революционен комитет (БТРЦК) чиято главна цел е: "Окончателното освобождение на българският народ чрез революция морална и с оръжие".

БТРЦК създава своя организационна структура по градове и села и се стреми да повиши градус на общественото настроение и да убеди населението, че Съединението е нужно и неизбежно без оглед на цената която ще трябва да се заплати. Организирант се митинги, чествания на годишнините от смъртта на Ботев и Хаджи Димитър, използва се печатна пропаганда и агитация. Уплашено за стабилността на областта, румелийското правителство предприема някои действия, но това още повече налива масло в революционния кипещ. Захари Стоянов започва да издава в-к "Борба", който играе ролята на детонатор. С живия си и остър език в поредица от статии, З. Стоянов доказва, че Източна Румелия не може да продължи да съществува в сегашното си положение, както и необходимостта от сваляне на правителството и присъединяване към княжеството. Към БТРЦК се придружават и някои македонски комитети. Действията на комитетата се синхронизират и с княжеските институции. Русия смята съединението за "несвоевременно", а Англия е готова да си затвори очите.

Сложната обстановка в Източна Румелия ускорява действията на БТРЦК. В първите дни на септември в Чирпан са разкъсани султанските знамена с които градът е украсен по повод турския държавен празник. На 2 септември ученици от Панагюрище демонстрират и са арестувани. Гражданите принуждават местните власти да ги освободят. БТРЦК премества датата на действието на 5 срещу 6 септември 1885г. Комитетите разположени близо до Пловдив организират въоръжени народни чети. Те заедно с войските от гарнизона на майор Д. Николаев овладяват града и свалят правителството и създават временно правителство като веднага пристъпват към военна мобилизация.

Батенберг веднага издава указ за обща мобилизация и свиква Народното събрание на извънредна сесия. Два основни фактора в страната заемат категорична позиция, че веднъж извършено, Съединението трябва да се защити с всички сили с които разполага страната. На 8 септември князът издава манифест, с който приема Съединението и се обръща с призив към нацията да защити с всички сили святото дело. На следващия ден Батенберг пристига в Пловдив, триумфално посрещнат от населението.

С това българските политици поставят Европа пред свършен факт, но факт, който трябва да бъде узаконен от дипломатията на Великите сили. Това изисква с много такт и упоритост да се лавира между противоречивите интереси на Великите сили подписнички на Берлинския договор, но и на балканските държави. С умерен и твърд тон, княз Батенберг се обръща с лично послание към руския император, а след това и с официална нота. Българското правителство признава суверенитета на Турция, но единствено в рамките на обединеното отечество.

Отговорът на Великите сили е необичайно единодушен. Всички порицават нарушението на договора, но изказват твърдото си намерение проблемът да се разреши с дипломатически средства. По-войнствени са Сърбия и Гърция, които в обединена България виждат опасност за стратегическите си цели на полуострова. Изненадващо за всички руското правителство декларира привързаността си към разпоредбите на Берлинския договор и отзовава своя военен министър и другите руски офицери на българска служба. Русия се изказва за свикване на международна конференция в Цариград, която да определи пътищата за възстановяване на статуквото. На 24 октомври в Цариград е свикана конференция на посланиците на държавите подписали Берлинския договор. Англичаните обструират конференцията. На края всички се обявяват за възстановяване на статуквото. Над съединена България надвисва голяма опасност.

Сръбската дипломатия прави всичко възможно да покаже, че няма да се примири с уголемяването на своята съседка и ще се намеси за възстановяване на статуквото. На 2 ноември 1885г. сръбския крал Милан обявява война на България. Аспирациите на сръбската държава спрямо българските земи имат дълга история. Те се улесняват от Австро-Унгария която иска да пренасочи сръбското влияние на изток. Сръбите разполагат с над 60 хилядна армия, въоръжавана почти цял век с няколко поколения войскови командири и с опита на две военни кампании. Софийското правителство отчита всичко това и се опитва да преговаря. Сръбският владетел обаче проваля преговорите, не приемайки българските пратеници. Намеренията му да завладее българските земи се провалят от българската армия, подкрепена от цялото население. Първите военни провокации от страна на сръбите започват на територията на Босилеградско, при село Топли дол. Решаващото сражение започва на 5 ноември сутринта при Сливница. След няколкодневни кръвопролитни сражения сръбското командване е принудено да отстъпи. На 10 ноември българската войска преминава в настъпление. Същият ден е освободен Драгоман, а на следващия и Цариград. На 13 ноември сръбското правителство иска примирие, но българското не бърза да даде своето съгласие. На 14 ноември българските

войски преминават сръбската граница и Пирот пада в български ръце. Великите сили отново се намесват и предотвратяват окончателния разгром на Сърбия. Най-активна отново е Австро-Унгария която предупреждава българите, че ако настъплението продължи българските войски ще срещнат австрийските щитовете. Правителството и князът, изхождайки от главната цел – да се признае Съединението – решават да спрат бойните действия. Сключено е примирие между България и Сърбия, но Великите сили окончателно се примиряват и признават българското Съединение.

(По книгата “Кратка история на България”)

Захари Стоянов

Когато часовниците са спрели

Има книги и автори които не застаряват във времето. Един от тях е и известният български литературен критик и историк Боян Пенев който през 1915 година е написал книгата “Сръбският шовинизъм”. Тази книга заслужава и днес да се прочете – толкова пластично е обработена темата за сръбския шовинизъм. Читателят има чувството като че ли е написана днес, а не преди почти 90 години. На читателите на нашия “Бюлетин” предлагаме някои откъси от тази книга. В началото той пише:

“В историята на народите сърбите са най-добър пример, до каква степен мегаломанията и безогледния шовинизъм могат да заслепят цял един народ, да го обезумят и доведат до гибелна катастрофа. Сръбският народ векове наред е живял с мисълта, че от всички славянски народи има най-велико историческо минало, най-храбри и славни юнаци, най-хубави песни и най-велики владетели. Всички други трябва да се учудват на Сърбия, да благоговееят пред нея и да я имат за образец – ала образец, който никога не може достигна, защото сърбите са единствени на земята: няма друг народ равен на тях по величие – “Србин има све, што други нема” се казва в една популярна сръбска песен. “Ал Србину раван се не нађе” четем в друга. В тая нещастна страна, дето манията за величие е заразшила и стари и млади, и правителство и народ, има само един аршин, с който се мери всичко, що е сръбско – в Сърбия всичко е “велико”, и държавата, и народа, и земята, и камъните, и дърветата... Всеко селско училище, в което едва се събират десетина ученици, е “велико”, всека провинциална прогимназия е “велика српска гимназија”... Една просташка песнопойка, която струва един грош – и тя е наречена “Илустрована велика српска лира”. Дори най-обикновената готварска книга е озаглавена “Велики српски кувар”...

Бихме очаквали, след пораженията, що претърпяват сега, сърбите да се поправят малко, да се излекуват от своята пакостна мегаломания. Едва ли. Един пленен сръбски офицер преди десетина дни е говорил пред нашенци в Трън, че Сърбия сега ще бъде унищожена, но след това ще бъде двойно по-велика... Нищо не може да послужи за поука на тоя народ, да го накара да погледне по-трезво на своето минало, да дойде до една по-правилна оценка на своя духовен и исторически живот. Като че ли той е осъден да остане докрай заслепен, да не види и почувствува дори грозния погром, който го сполетя днес и който е съдбоносен за него.”

На друго място Боян Пенев в същата книга пише: “Шовинизмът и мегаломанията могат да се проследят във всички прояви на сръбския духовен живот – в политическата мисъл на сърбите, в техната литература и поезия, в изкуството им, а особено – в техната отечествена наука. Могли бихме да отбележим тук имената на видни сръбски професори като Цвиича и Белича, които – за да подкрепят сръбските завоевателни домогвания – не се стесняват да извъртат фактите. Дори покойният професор Скерлич, един от либералните сръбски умове, при разглеждането на сръбската нова литература и съвременните политически събития бе значително засегнат от влиянието на сръбските шовинистически кръгове.”

С типичната научна добросъвестност Боян Пенев не пропуска да отбележи и другата гледна точка – на проф. Йован Цвиич, който в своя Светосавски говор от 1907г. казва: “Познат је наш лак и површан ентузијазам и трчање за социјалним, литерарним и научним новинама и правцима... Увек се говорило и писало о бистрини као несумњивој особини нашег народа. Ја мислим да се та особина погрешно схвата. Даље ми се чини, да се том речју морају обухватити две врсте особина. Прва је наша провербијална бистрина, која се огледа у брзом схватању, у доскакању и прављењу вицева. Та је бистрина махом знак неискорениве површности и лакоће духа, којом се одликују нарочито извесне породице и извесне групе народа у Шумадији и Старом Влаху. Даље се код нас под бистрином разуме и довијање, вешто изврдавање и уопште неко плитко лукавство, којим се такође поглавито карактеришу извесни крајеви Шумадије и Старог Влаха... и по-нататък: “Слаба воља и мала енергија, подвале и помагање неистином или удешавање привидне истине, затим овда-онда знатна доза несолидности и несавесности и, напоследку, приличан фонд злобе,

пакости и мржње. Те моралне особине... код нас су нарочито јаке... код неких политичара и новинара...” Но дори и Цвиич не може да превзмогне себе си и като истински сѐрбин кога то се сравнява с бѐлгарите казва “... то је сасвим површно, кага се упореди с дубоким лукавством извесних крајева Бугарске”. Но по-надолу тој без да се усети, опровергава самиј себе си кага казва: “Чини ми се да се неке од тих особина слабије изражене у тимочком базену; као да овај део нашег народа има више солидности и издржљивости”. Разбира се, Цвиич не е помислял дори, че тога население когао пројавява повеае солидност и издржљивост, може да бѐде од бѐлгарски произход”.

Кагао литературен критик Боян Пенев многао точно е анализирао и една друга карактерна черта на сѐрбскиј шовинизѐм, когао се пројавява в поетическото творчество на сѐрбите: “Не може да се откаже, че тога народ има необикновена способност да измисля, да се самољеже и заблуждава другите. И до днес тој се отнася кѐм миналото си с легендарни и митически схвааания, - преданията и песните счита за нај-сигурни източници на свога история и вярва в тях, каако децата вярват, че е истина всичко, шо се разправа вѐв фантастичните приказки. И днес, каако е било и преди, в Сѐрбия всичко се преврѐаа на песен и приказка, минава в областта на легендата, когао народѐт с течение на времето все повеае украсява, доаако нај-сетне изчезне всяка врѐзка межу измислицата и действителниј фаако. За сѐвременните политически сѐбития сѐрбските поети пишат само в тона и стила на народната сѐрбска песен, - използват нејните образи, нејната реторика и фантастичност, идеализираат сѐрбското племе и неговата јунааина, тѐј каако е сторено тога в песните за Крали Марко и Милош Обилич”.

И Боян Пенев цитира и анализира една такава песен на Войислав Илич Младши “Бугарска издаје савезнике”.

“Една планинска вила се провиква од врѐха Авала, при Белрад, зове не своите посестрими, а сѐрбскиј краљ Петра”

Ој јунаае вожда Караѐорѐа,
Осветниае давнога Косова,
Дал, не чујеш ил абера немаш,
да на тебе Бугарија креѐе,
С четири те опасује стране
Силном војском од триста хиљада...

Сѐрбскиј краљ се смее: тој не вярва, че бѐлгарите се готвят да воюват сѐс Сѐрбия. Вилата се обижда, не иска да му говори повеае. Краљат, каако ја вижда тѐј замислена и мрачна, замисля се и тој. Нај-сетне решава:

Да позове Пашићу Никола
и са њема савјет да учини,
шта све може бити и небити...

Идва Пашич. Краљат му сѐобщава за прокобата на планинската вила од Авала.

Каако то чуо Пашићу Никола,
На десну се руку наслонија,
А лијевои браду подавија,
Па је стаде гристи са зубима,
А очима небо стријељати...

След дѐлги размишления в тага живописна поза сѐрбскиј министѐр на вѐншните работи отговара на свога краљ:

Господару, од Србије Краљу,
Може бити, може и не бити...
Фердинанд је Шваби удворица,
Данев, друг му, лукава лисица...
Ал, не бој се мили Господаре,
Бугари нам наудити неѐе:
Ми имамо косовске јунаае,

Што срушише турску царевину, -
С Европом би могли ратовати,
То ли не би с Бугаријом малом;
Срушиће је и оставиће је,
За недељу дана прегазити...”

Толкова за Българија. С албанците е още по лесно. Боян Пенев цитира стихове от сбирката “Најодбраније ратне песме” в които се възпява подвигът на седмина белградски люти касапи, които заклали 24 арнаути – без да си дават много труд :

Пјевајући ракију пијући
Из чутура ракију ваљевску...”

Или как прогонват турците: “Од Чаталђе па до Елбасана за неколико дана...” (Српска лира, с.23). Без да се спира, сръбският воин преследва турците дори до Искър, Тунджа, Арда, Еркене и Булаир:

Он јури, руши, ломи, расипа крџв за брата,
Осваја Папазџ-тепе, Илдирим... Каква слава!
И Шукри-паша силног рукама жива хвата
Ко исполински Херкул немејског бесног лава...”

Може би некој ще каже, че всичко това е историја и няма никакџв смисџл да се врџщаме кџм неја. Може би. Но дали действително тази историја е забравена? Дали наистина има промени в сръбското интелектуално и национално сџзнание когато става дума за отношението кџм собствената си историја, духовност и отношението кџм сџседите? Нека да го потџрсим в сџвремието. За разлика от вестниците в началото на века, днес благодарение на интернет разговора между бџлгари и сџрби продџлжава. И като се анализира сџдржанието им, човек остава с горчивото чувство че нищо, абсолютно нищо не се е променило.

Убедете се и сами. Предлагаме ви части от дијалог, воден чрез интернет между бџлгарин и сџрбин през јули 2002г.

Serbian Cafe

ВМРО

Измина времето когато краднихте чужди територии и чрез фалш-наука ги преврџщавте в “сръбско етническо пространство”. Няма вече измисляне на флотантни словенски маси и други мџрсотии. Колко една национална катастрофа може малко да осџзнае хората! Ние бџлгарите нашите катастрофи изтџрпяхме през 1913, 1918 и 1944, но вие тепџрва ще трябва да се трезните от националното пиянство и вџображаемија оргазџм че сте най-големи кокошкари на Балканите и че можете да воювате срещу целија свят. Пожелавам Ви благополучно изтрезвяване.

БРДО

Обикновено не коментирам такива изјавления, защото в 99,99% от случаите се касае за хора сџ знаменател на интелигенција по-ниска от 30, но предизвикан от горната глупост искам да изнеса своето скромно мнение че е добре за Балкана, а и по-широко, че вие “бугарашите” отдавна изядохте лайната, в противен случай сџяхме да бџдем заљани от екземпляри на най-грознит народ в Европа! (следват псувни).

ВМРО

Изглежда си пропуснал че “най-грознит народ на Балканите” може да пџтува в страните от ЕС без визи, докато “най-хубавият, небесен народ” още трябва да стои на опашка в кнез-Михайловата улица за да получи виза.

А бе, делийо българска? С кого това воювахте па се преобахте. Вие във Втората световна война загубихте 20 000. Кой как се появи вие му го духате. Па било това да са германци, руснаци или американци. А в Южна сърбия какви престъпления направихте? Още ви помнят като най-големи манияци заедно с хърватите.

ВМРО

Ние загубили всички войни? Слаба ти е историята Лазо, трябва да останеш на поправителен. Да си чул нещо за сръбско-българската война и боят на Сливница когато някой с повици “натраг брачо?” запраши към Пирот и Ниш в пълна истерия. И австрийския посланик трябваше да ви спасява, пред Батенберг със заканата, че ако не спрем ще срещнем австрийските войски. Тогава супер минахте. Загубихте войната авсичко друго си остана както си беше. Само че това сега никой не си спомня, само ние сме германски полтрони, нали? И докато Америка ви изпращаше пари и оръжие и подкрепяхте СФРЮ всичко беше добре, Американците бяха на цена и приятелството с тях. Да не ни завиждате че сега ние сме по-добре с тях? Е виждаш ли всеки си има своите пет минути. Само че ние не бяхме толкова глупави да тръгнем в териториални завоювания и да крещим България до Токио.

ДУ – ЮЛИ

Да ядеш лайна, кои българи, какви българи глупако, знаеш ли ти изобщо какво пишеш, българите са най-големия боклук в Европа, те са на равнището на шиптарите и са по-изостанали от Косово, знаеш ли ти България на какво прилича, градската България е най-бедната и изостанала част в Европа, знаеш ли на какво приличат българските села... 20 км извън София няма асфалтов път, Сърбия е Швейцария за България...

ЧАРУГА

Вие българите сте толкова подли и нападите изневиделица, и сега би нападнали сърбите, но турците ще ви е... майката. Вие сте изроди на Балканите... Във всяка война сте срещу сърбите...

ВМРО

Разсъжденията на една част от сръбския народ са толкова расистки със всичките разграничения и типизиране на хубави и грозни, бели и черни, криви и прави, патриоти и предатели, че и ку-klux-klan и други такива организации ще се посрамят. А къде са ви на вас Лютнич, Недич и останалата компания?

И така нататък, драги читателю. Всичките тия шовинистически диалози може би биха били забавни и дори смешни, ако зад тях не се криеше толкова голямо количество шовинистически заряд. Ако тия диалози на интернет направени през това лято, ги сравним с казаното по-горе от Боян Пенев и стиховете на сръбските поети в началото на миналия век, ще се убедим че времето на Балканите действително е спряло. Страшното е, че дори хора които имат компюторна грамотност расъждават по такъв изостанал начин.

...И МОЙТЕ ПЕСНИ ВСЕ ЩЕ СЕ ЧЕТАТ!

Иван Вазов

Български език

Език свещен на моите деди,
език на мъки, стонове вековни,
език на тая, дете ни роди

за радост не – за ядове отровни.

Език прекрасен, кой те не руга
и кой те пощади от хули гадки?
Вслушал ли се е някой досега
в мелодията на твоите звуци сладки?

Разбра ли някой колко хубост, мощ
се крий в речта ти гъвкава, звънлива –
от руйни тонове какъв разкош,
какъв размах и изразитост жива?

Не, ти падна под общия позор,
охулен, опетнен със думи кални;
и чуждите, и нашите във хор,
отрекоха те, о, език страдални!

Не си можал да въплътиш във теб
създанията на творческата мисъл!
И не за песен геният ти слеп –
за груб брътвеж те само бил орисал!

Туй слушам все, откак съм на света!
Все туй ругателство ужасно, модно,
все тоя отзив, низка клевета,
що слетя всичко мило нам и родно.

Ох, аз ще взема черния ти срам
и той ще стане мойто вдъхновение,
и в светли звукове ще те предам
на бъдещето бодро поколение;

ох, аз ще те обриша от калта
и в твоя чистий бляск ще те покажа,
и с удара на твоята красота
аз хулниците твои ще накажа.

1883

Аз съм българче

Аз съм българче и силна
майка мене е родила;
с хубости, блага обилна
е родината ми мила.

Аз съм българче. Обичам
нашите планини зелени,
българин да се наричам
първа радост е за мене.

Аз съм българче свободно,
в край свободен аз живея,
всичко българско и родно
любя, тача и милея.

Аз съм българче и расна
в дни велики, в славно време,
син съм на земя прекрасна,
син съм на юнашко племе.

Радецки

*Toi, Liberte que je chante et que j' adore,
Dirige mon navire sur cette onde...*

Lebrun

Тих бял Дунав се вълнува,
весело шуми,
и “ Радецки ” гордо плува
над златни вълни.

Но кога се там съзира
козлодуйски бряг,
в парахода рог изсвирва,
развя се байряк.

Млади български юнаци
явяват се там.
На чела им левски знаци,
в очите им плам.

Горд отпреде им застана
младият им вожд –
па каза на капитана
с гол в ръката нож:

-Аз съм български войвода,
момци ми са тез,
ний летиме за свобода
кръв да леем днес.

Ний летим, на България
помощ да дадем,
и от тежка тирания
да я отгървем.

Черната река

*Пред вида на траурното шестви
в София на 29 септември 1919г.*

Душо, не унивай, ободри се,
изпълни се с вяра и надежда,
наште мъки страшни, но свети са:
през мъглите слънце пак проглежда.

Чуй на тоз народ скръбта горчива –
на великата душа народна.
виж го траура, що днес обвива
наште знамена и слава родна.

Тез чеда печално наклонени,
тез очи пребулени в сълзите,
таз бол, тез въздишки задушени
на сърца безчислени разбити;

тез надежди, тия идеали
в траур, в плач тез дивни лаври,
блянове свети пак в нощ остали,
гробове свети пак в плен на гаври!

Точи, точи се река безкрайна
от вълни ревящи, но нечути –
по е силна скръб безмълвна, тайна,
ярости сдържани по са люти.

Взри се, душо, в таз тъга безгласна –
тя земята българска залива!
Как си свята, родино нещастна,
и велика в таз скръб мълчалива!

“Елате ни вижте!”

Все тоз вик ме среща, изпраща по пътя,
по кръчми, по хижи – ума ми размътя.
Отбивам се в селското бедно жилище:
картина плачевна душа ми покъртя!
“Елате ни вижте!”

Под – гола пръст! Смяд, дим, стени окадени,
тъмничен въздух; в полумрак потопени
човеци и дрипи... на също гноище
лежи скот и стопан, духовно сближени.
“Елате ни вижте!”

Зла бедност! Неволя! Души затъпели,
набърчени булки, деца застарели;
къс ръжено тесто в пушливо огнище
загрява се там за гърла изгладнели.
“Елате ни вижте!”

Тегло, запустенье!... Дълбока неволя
живота от радост, от всичко оголя!
Тор мръсен смърди сред трънливо дворище.
И болести, смърт тук боравят на воля...
“Елате ни вижте!”

И вечно труд тежък и пот непрестанни –
и пак оскудия и дни окаяни.
Зло входа за смях и за песни заприщи!
Тук бедност вековна е гост постояни.
“Елате ни вижте!”

И чупи се воля и дух под хомота
на нужди, в дълбока нощ гасне живота:
ни луч от съзнание под покрива нищи!

Човекът словесни паднал е до скота.
“Елате ни вижте!

Елате не вижте! – той моли и стене, -
вий мъдри велможи, от назе гоени...
На миг напуснете там вашто тържище
на шум и на фрази, богато платени –
елате ни вижте!

Вий, дето в покой и палати стоите,
към нас приближете – вий славни, вий сити!
Зърнете през нашто изгнило плетище,
и може би вам ще настръхнат космите!
Елате ни вижте!

Тогаз за народа се бихте смислили,
и срам, угризение бихте осетили.
И вашето сърце със болка заби ще.
О, доста на думи сте нази любили –
Елате ни вижте!”

Само ти, солдатино чудесни...

*В памет на тържественото посрещане на
нашите войски в София на 14 декември 1885 г.*

Само ти, солдатино чудесни,
всичко снесе на плещи си здрави,
само ти, юнако неизвестни,
нас спаси, България прослави!

Крилат не си – планини прехвъркна,
герой не бе – как се мре научи,
ти с “ура” пушката затъкна,
ти на щик победата набучи.

Храбри идат твойте капитани,
радува ме цветна им корона;
ала ти, войнико невенчани,
горди сълзи правиш ме да рона!

Плача, кат ви гледам, братя прости,
така бледни, дрипави и прашни...
Добре дошли, мои царски гости!
Добре дошли, лъвове безстрашни!
1885

Весел ми дойде Шешел

Зададе се облак тъмен от Градище

крепост знана, крепост стара
болгарското славног цара!
Цар Бус със синовете припуска ли конете,
та димна верига по пътя се вдига!
Не ми бил цар Бус, току весел дошъл Шешел
с лимузина и със своя вярна дружина.
Посрещат го стари другари, баш радикали,
всеки със своя задача, момиче със сол и погача,
хляба месен, хляба месен в радикалска къща,
дъвче Шешел, дъвче Шешел – залька се връща;
-Издъних се, какво стана, сам себе се пита,
като че ли ме преследва дух на белутски комита!?
Тръгва той, не е от вчера, за него няма бариера,
айде, айде, та до Гуйчък до първата пейка –
там го посреща ковчег и линейка;
кортежа мълком се погледна, Шешел глава наведена –
разбра посланието – завалия, радикалския делия,
но решил сръбския инат да излее в тоя град
с крака подкосени, с трапава крачка настръхналата квачка,
кокошата армада поведе ги към площада.
Там Бръснача горд и смел, знамето развел,
с българския лъв, сръбски радикали посреща ги пръв,
и със златни букви силните думи изписани на него
не за сетен път; - Свобода или смърт!
И тълпата бликна с възрожденски дух,
преките потомци на Кубрат и Аспарух,
опълченците до него се стаиха – босилеградския змей
знамето на свободата над главите им се вей!
Изчезвайте радикали, пътя сте сбъркали –
изрева Бръснача с гръмкия си глас,
пламъка на Левски още гори в нас!
Привет от Черноземски – българският син
и Черноземски ще бъдем всички до един!
От това име кой радикал не би се побъркал
и да е, и да не е мразил – здраво е загазил.
Дойде Шешел, дойде Шешел с мерак,
замина си, замина си като пран котарак.

Народна песен

записал: Радко Стоянчов

(Песента се пее по всички български земи след 5 септември лето господне 2002)

Нова народна песен

Баща на син си думаше:
сине бре, сине говедо,
защо бе сине не учиш,
цел ли живот кози ще пасеш
на селските чорбаджии
и на зъмберските харамджии?
Син на баща си говори:
тате ле, тате Стоичко
твоята сабя на пирона,
дето виси до телефона,
за нищо вече не става!

И мойта тате ле глава
не е за скопски науки,
науки, науки още задачи!
Не слуша баща сина си,
но го на школо записа
голяма глава да стане,
селска работа да не хване!
Учил е синът що учил
със триста мъки неволи,
девет години, недели,
ама си хабер нямаше
от тия пусти науки,
науки още задачи!
Тогаз баща му продаде
своите брези волове,
и на кравата телето
та го на работа назначи
чиновник във меверето.
И да не му пръсне съклета
купи му диплома от факултета
която нищо не струва –
във махалата да се надува!
Мина се време що мина,
синът му стана началник,
началник още доглавник,
на всички селски дувари
той тежки глоби удари,
и със червени бомбони
купи си триста шпиони,
за всичко да му докладват
и с клевети да го радват!
Мина се време що мина,
бащата легна, почина,
под висок бор Печански
от тежки клетви душмански!
Викна се синът провикна
я стане тате, Стоичко,
да видиш твое синче едничко,
как със селската глава
голям началник се става!

Интервю с педагогическия съветник по български език Дежка Георгиева

И тази учебна година, в началото на 21 век обучението в босилеградските училища, отново започна на сръбски език. Увеличението на часовете по български език като предмет и възстановяването на българският език със статут майчин език все още се протака. По този повод разговаряме с педагогическият съветник по български език, учител по български език в основното училище в Босилеград и представител на Комисията за подготовка и реализиране на образованието на български език.

- **Г-жо Георгиева в “Братство” се появи информация за известно разминаване на босилеградската и димитровградската комисия за подготовка и реализация на образованието на български език. Какви са становищата на комисиите на Босилеград и Димитровград за езика в училищата, и по кои точки се разминават?**

През месец май Общинското събрание в Босилеград и Димитровград формираха комисии за подготовка и реализиране на образованието на български език. На 16. 08. 2002г. двете комисии проведеха в ОУ “Георги Димитров” в Босилеград общо заседание, на което присъстваше и експерта по български език и литература при Просветното министерство Бранко Ристич, и всички заедно заехме следните становища:

1. Програмата за български език като майчин език да се приложи от началото на учебната 2002/2003 година.
2. От учебната 2002/2003г. обучението в предучилищната възраст да се осъществява на български език и да се обезпечат дидактически материали и нагледни средства. Тук двете комисии неможаха да стигнат до единствено становище, защото димитровградската комисия е пропуснала да разгледа този въпрос на своите заседания, но изразиха готовност, ако Общинското събрание и Министерството на просветата и спорта се съгласят, те да го приемат и реализират.
3. От учебната 2002/2003г. образованието от I – IV клас, да се провежда на български език, а след това и в останалите класове, като се следи реформата на образованието в Сърбия. Да продължи дискусиата по този въпрос в контекста на предстоящите реформи в образованието с уважаване на Конституцията, Закона за националните малцинства, присъединяването на СР Югославия в Европейския съюз и Европейската общност. За реализиране на това становище е необходимо да се направи следното:
  - да се формира експертна група от страна на Министерството на просветата и спорта на Р. Сърбия и Министерството на образованието на Р.

България, с цел изготвяне на актуални учебни програми на български език по всички предмети;

- и двете екипи да се запознаят на първо място със законите на Р. Сърбия отнасящи се до основното и средно образование и правата на малцинствата отнасящи се до образованието на майчин език;
- при изработка на програмите експертната група трябва да извърши допълнение с 50% от учебното съдържание по история, география, природознание, изобразително изкуство и музикална култура;
- да се извърши анализ на сегашните учебници, с предложение да се актуализират и модифицират според новите изисквания и да се направи концепт за нови учебници по новите програми;
- плана и програмата по сръбски език като не майчин да бъде на по-високо равнище и да бъде застъпен с 3 часа седмично.

Освен това, двете комисии предложиха часовете в средното образование по български и сръбски език да бъдат еднакво застъпени (3 : 3). Аз, Бранко Ристич и Пене Димитров, настоявахме българският език да бъде застъпен с 4 часа, а сръбският с 2, и по този начин българският можеше да получи статус на майчин език и в средното образование, а сръбският да си остане немайчин, но повечето от членовете на комисията се определиха за формулата 3 : 3, и по тоя начин остана неясно кой език ще смятаме за майчин! Освен това комисииите взеха още следните решения:

- Организиране и провеждане на семинари за усъвършенствуване на учители.
- Организиране на научни екскурзии за ученици и преподаватели в България.
- Възстановяване на сътрудничеството на училищата от Босилеград и Димитровград с училищата от съседните крайгранични градове в България, за размяна на опит.

- **Има ли, според Вас известен напредък по въпроса за обучението на български език и вярвате ли, че от тази есен българският език ще получи статус на майчин език и ще се увеличат часовете по български език?**

Ако имате предвид обучението по български език в основното образование изцяло, то напредъка на Комисията засега е в нейните предложения, които ние ще предоставим на Общинските събрания в Босилеград и Димитровград, и ако те ги одобрят, тогава те се изпращат до Министерството на образованието в Белград, и след като и Министърът ги одобри, те могат да се приложат и да се реализират. Що се отнася до

прилагането на програмата за български език като майчин, това вече е решено. Тя е одобрена от Министъра и до 10.09.2002г. ще бъде обявена в Просветни известия и предоставена на училищата за реализиране. Тази програма означава увеличаване на фонда на часовете, както на седмично така и на годишно ниво. По тази програма учениците от I – VIII клас ще изучават български език 5 часа седмично, а от VI – VIII 4 часа седмично и с тази бройка той получава статус на майчин език в основните училища, както е посочено в Просветни известия № 4/1990г.

- **Има ли съответни учебници и учебни пособия за реализация на плана за обучение по български език?**

Всички учебници по български език са писани на основата на български като майчин език и те напълно отговарят на тази програма. Що се отнася до учебни пособия те за сега са много оскъдни, но се надявам за в бъдеще да бъдат снабдени чрез договор между двете Министерства на Югославия и на България.

- **Имат ли училищата достатъчно подготвени преподаватели за провеждане на обучението по български език?**

Почти всички учители по време на следването са си взели изпит по български език и методика, освен това те и досега са държали часовете си по български език, така че са подготвени за провеждане на обучението, а в Закона за основно, както и за средно образование пише, че всеки трябва самостоятелно и непрекъснато да се усавършва в своята работа. Освен това за в бъдеще ще заживеят и семинарите по български език, като пример мога да посоча семинара който се проведе от 8 – 21 юли в Департамента за информация и усъвършенстване на учителите при Софийския университет “Св. Климент Охридски” в София. Неговото осъществяване беше въз основа на договора между правителството на Република Сърбия и Съюзното правителство на СРЮ за сътрудничество в областта на образованието, науката и културата.

- **Какво е отношението на общинските власти в Босилегради и Димитровград по въпроса за обучението по български език?**

Лично мисля, че те нямат нищо против обучението, понеже самите те формираха комисиите и избираха членовете. Всеки член от комисията има специално решение – постановление в което пише: “Комисия за подготовка и

реализиране на образованието на български език в предучилищно, основно и средно образование”. Ако не са искали обучение на български език, тогава не се трябвали да формират такива комисии и да й налагат такива задачи.

- **Има ли обструкция на обучението по български език от страна на родителите и преподавателите?**

Очаквам да има такава обструкция, понеже тези 15 години образованието се провежда на сръбски език (двуетично е само на хартия, но не и на практика). Не са малко хората които са забравили или нямат чувство за национален идентитет който се определя от езика, културата вярата и традициите. Отново се носят слухове за провеждане на някакви трибуни и хората да се изясняват на кой език искат децата им да учат. За такива трибуни може да се говори извън Босилеград и Димитровград, но тука където живее над 90% българско население те са абсурдни. Който иска нека си провежда трибуни, но аз и членовете на Комисията нямаме решение-постановление за провеждане на трибуни, а за подготовка и реализация на образованието на български език.

Интервюто взе: Иван

Николов

Една гражданска позиция

Жаклина Стоянова Иванчова е родена 1964 год в село Бистър Босилеградско. Първоначално училище учи в родното си село Бистър на български език, средното си образование е завършила в Босилеград на сръбски и Юридически факултет в Скопие на македонски език. По професия е юрист, омъжена е, има две деца на 12 и 7 години. Работа: в момента води трудов спор със сега вече фалиралата фирма “Бор”. Причина: не била симпатична на инспектора по стопанска престъпност. После измислили, че нямала диплома и че незаконно била постъпила на работа.

- **Г-жо Иванчова, какво очаквате от президентските избори в Сърбия на 29 септември?**

Зависи от това кой ще победи. Ако победи по-добрият – очаквам просперитет на Сърбия, в противен случай – общ хаос и мизерия.

- **Кой от кандидат-президентите според Вас би бил най-добрият избор за Босилеград?**

Най-добрият кандидат-президент за Босилеград е оня който да не е сърбин, а да е от някое национално малцинство в Сърбия. Само такъв може да ни разбере.

- **А кой, според Вас, би бил най-лошият възможен избор?**

Най-лошият избор е всеки друг, защото всички други имаха шанс и възможност да докажат какво могат – особено Воислав Шешел и Воислав Кошуница.

- **Не се ли опасявате, че гражданите в Босилеград и околните села отново могат да бъдат изманипулирани и излъгани както се случи през есента 2000г.?**

Това зависи само от тях – за кого ще се определят. Ако направят правилният избор, нямат да бъдат изманипулирани, в противен случай – да.

- **За кого Вие лично бихте гласували, и защо именно за него? С други думи как ще обосновеете своята гражданска позиция?**

Всеки ще реши сам, не искам никого да агитирам. Аз ще се определя за оня който гарантира стабилна и сигурна държава на всички граждани, който не е сърбин, защото и аз принадлежа към малцинствата – българка съм.

Интервюто взе: Иван Николов

Тайнство Покаяние

ПОКАЯНИЕТО е тайнство, чрез което вярващият, след гласна изповед на греховете си, с гласно изказана от свещеника прошка, получава благодатно опрощаване на греховете от Самия Бог и си възвръща придобитите при Кръщението чистота и невиност. Покаянието се състои в това каещия се да изповяда своите грехове в присъствие на свещеник, а прощаването в това, свещеникът да сложи края на епитрахила си на главата на каещия се и да го благослови.

Устното изповядане пред свещеника се налага, за да знае той кои именно грехове трябва да прости и кои средства да използва за изправяне на нравствените недостатъци на каещия се. От друга страна самото съзнание за извършен грях, изисква устна изповед. Както човек има нужда да изразява радостта си или скръбта си пред някого, така има нужда да изповядва и греховете си. Осъзнаването на грешните постъпки е пътят към нравственото усъвършенствуване. Самата изповед му донася мир на духа и успокоение на съвестта.

Невидимото действие на покаянието се състои в това, че каещия се бива освободен от греховете си от Самия Господ Иисус Христос, чрез това се примирява с Бога и му се дава надежда за спасение.

За да може изповядания се да получи прошка и да се примири с Бога, от него се изисква: да осъзнае искрено своите грехове, да почувствува виновеност пред Бога, да има горещо желание да не ги повтаря и да изпълнява Божията воля, да пристъпи към тайнството с жива вяра в Бога и с надежда в неговото милосърдие. Подготвителни и спомагателни средства за покаянието са постът и молитвата. Постът придружен с молитва е наистина важно средство за самовглъбяване, анализ и разкаяние за сторените от нас грехове.

Понякога църквата употребява и друго особено средство което служи за очистване и успокояване съвестта на каещия се грешник. Това е забраната (на гръцки еепитимия). Тя се състои в някои особени упражнения и своего рода лишения, каквито са поклони, извънреден пост, усилен молитва, а за тежки грехове – отлъчване от св. Причастие за определено време. Така забраната има и изправително, възпитателно значение. Например на невъздържан човек се определя – да пости; на скъперник и користолобец – да раздава милостиня; на оня който е предаден на светски удоволствия – да посещава по често храма и пр.

Вярата в Христа и надеждата на Неговото милосърдие са необходими на каещия се грешник, защото опрощение на греховете си може да получи само заради кръстните услуги на Исуса Христа. Вярата в Христа могат да даруват мир и на най-разстроена човешка съвест.

Покаянието като израз на съзнание за греховност съществувало и в Стария Завет. Като тайнство Покаянието е установено от Исуса Христа. На апостолите си Той обещал да им даде власт да прощават греховете на хората:

Каквото свържете на земята, ще бъде свързано на небето; и каквото развържете на земята, ще бъде развързано на небето (Мат. 18 : 18)

Христос предал на учениците Си в пълнота властта, която получил от Своя Отец. Властта да се прощават или задържат греховете е благодатна, тайнствена. Апостолите предали тази власт на своите приемници. Така тя се съхранява в Църквата постоянно.

Тайнство Причащение (Евхаристия)

Причащението (Евхаристията) е тайнство, в което вярващият приема Христа под вид на хляб и вино, след като те са били претворени от Св. Дух в истинско тяло и истинска кръв Христови, и по тоя начин се съединява с Христа, Който е изворът на вечния живот. Тайнството Евхаристия е установено от Господ Исуса Христа. Още преди да установи това тайнство Иисус Христос казал:

Аз съм живия свят, слезъл от небето; който яде моя хляб, ще живее вовек; а хлябът който аз ще дам, е Мойта плът, която ще отдам за живота на света. (Йоан 6:51)

Към видимата страна на тайнството Причащение се отнасят: 1. веществото, което се използва при тайнството – хляб, вино и вода; 2. богослужението, през време на което се извършва това тайнство, и 3. думите, при произнасянето на които хлябът и виното се претворяват в тяло и кръв Христови. Основното вещество, което се използва при тайнството Причащение, е хлябът и виното.

Извършването на тайнството Причащение съставя главната и съществена част на християнското богослужение. Богослужението, във време на което се извършва това тайнство, се нарича Литургия (обществено служение).

Невидимата страна на тайнството Причащение е оня сублимен момент, в който хлябът и виното със силата и действието на Св. Дух се претворяват в тяло и кръв Христови. Това е тайна която никой не може да изясни. Ние знаем само, че това става, и че под вид на хляб и вино приемаме действително тялото и кръвта Христови.

Към невидимата страна на тайнството се отнася и това, че вярващите, като се причащават със светите Тайни, влизат в най-тясно единение със Самият Христос и в Него стават съобщници на вечния живот.

Апостолите и древните християни, съзнавайки спасителната сила на тайнството Причащение, пристъпвали към него всеки неделен ден. В наши дни Църквата увещава ония, които желаят да водят особено благочестив живот, да се причащават колкото е възможно по-често, а всички християни убеждава, че трябва да вършат това поне веднъж в годината.

Да пристъпват към тайнството Причащение могат всички вярващи, които са получили Кръщение и Миропомазване, и не само възрастните, но и децата които трябва да се приобщават със светите Тайни, за да

освещават душите и телата им и да получават Божията благодат. От възрастните се изисква да се подготвят за причащаване чрез пост и молитва, след което да очистят съвестта си в тайнството Изповед.

Нека човек да изпитва себе си, и тогава да яде от хляба и да пие от чашата. Защото, който яде и пие недостойно, той яде и пие своето осъждане, понеже не различава тялото Господне (1 Кор. 11: 28 – 29).

Изпитването означава достойно приготвяне, което става чрез очистване съвестта, чрез искрено покаяние за сторените грехове и решение да се не греша повече, а да се води добродетелен живот. А който яде и пие недостойно, т.е. който се причащава без необходима подготовка без да мисли за страданията на Господа и за Неговата изкупителна жертва, предложена в тайнството на тялото и кръвта Господни, той яде и пие своето осъждане – над него се отсъжда от Бога наказание.

Нито един кандидат-президент не заслужава нашето доверие

- **Г-н Костов в разгара на президентската кампания, Вие изненадващо заявихте, че ДСБЮ няма да подкрепи нито един от кандидатите. Какво ви накара да дадете такова решително изявление?**

Ние просто няма за какво да излизаме на избори. Избира се Президент на Сърбия. Всичките кандидати са сърби. Някои от тях са лидери на партии, водачи на експертни групи и т.н., но всичките са сърби и в кампанията се видя, че те защитават сръбското мнозинство. Никой от тях не даде никакви гаранции, че ще работи за подобрене на положението на малцинствата, включително и на българското малцинство. ДСБЮ бе в коалиция с ДОС, но ДОС няма кандидат за президент. Миролуб Лабус е независим кандидат, кандидатирали са го група граждани. В кампанията той не даде повод да го подкрепиме него или някой друг кандидат. Какво да кажем за Шешел, Драшкович, Живоинович, Павкович – всичките те са ни много добре познати. Ние, малцинствата, много добре знаем какво им беше отношението в предишните кампании, и когато бяха на власт – в Парламента, в Съюзния парламент, в Правителството. Всичките бяха на определени функции и можеха да направят това което искат. Те за нас не направиха почти нищо, и затова не заслужават нашето доверие. Положението на българите в Югославия не се подобри, дори се влоши още повече. И нито един от тях

кандидати не намери за нужно да дойде в Босилеград, освен Шешел който не ни интересува. Всичко това ни дава достатъчно поводи ние да нямаме нито интерес, нито мотивация да гласуваме за тях. Така че тия избори са си чисто сръбска работа и ние няма какво да се месиме.

- **Какъв кандидат за Президент на Сърбия Вие бихте подкрепили?**

Ние бихме подрепили оня кандидат за президент на Сърбия когото биха подкрепили и другите малцинства – президент който няма да защитава само интересите на сърбите но и на другите малцинства и етнически общности. Значи, кандидат който подкрепят и албанците и унгарците и мюсюлманите – такъв кандидат ще подкрепим и ние.

- **Вие също така заявихте, че Коалицията ДОС за Босилеград след изборите вероятно ще бъде преразгледана. Означава ли това, че ДСБЮ вече се разминава с местните отбори на сръбските политически партии в Босилеград?**

Тази коалиция беше правена за миналогодишните местни избори. Формално, тази коалиция все още съществува, но реално не съществува – няма общи събрания, няма координирани действия, няма атакуване на общинската власт за многобройните пропуски които тя прави – като се почне от образованието, употребата на българският език в администрацията, дори и икономическите проблеми – отпускането на работниците от “Кобос”, провала на другите обществени предприятия ит.н. Значи, в коалицията няма съвместна работа – на няколко пъти се опитахме да се съберем, идваха представители на Демократичната партия а Гражданския съюз не се отзоваваше. Очевидно в ръководствата на другите партии няма интерес за някоя координирана и обща работа с ДСБЮ. Така че много е добре след Президентските избори тази коалиция да се преразгледа – да бъдем наясно можем ли да работим заедно или не. Ако не можем заедно да работим, ако нямаме общи цели и интереси, то просто на сила любов не става и няма за какво да сме заедно.

- **След падането на Милошевич и идването на “демократичната власт” икономическото положение на българското малцинство се влоши още повече. Това донякъде бе очаквано и разбираемо с оглед на очакваните трудности на прехода. Как си обяснявате факта, че правата на българското малцинство продължават да се нарушават по същия начин както по времето на предишните власти?**

Аз и на друго място съм казвал че след падането на Милошевич нищо съществено в Сърбия не се случи. Истината е че всички партии в Сърбия, и тия които са на власт и тия които са опозиция и тия които пряко или косвено участват във властта считат че правата на малцинствата са много големи, и че трябва да се съкращават а не да се подобряват, и се надяват с течение на времето малцинствата да се откажат от своите искания а хората да бъдат пречупени да не искат правата които са гарантирани с европейските стандарти за правата на малцинствата и Конституцията и законите на Югославия. Значи фактите са такива – сегашната власт се отнася към малцинствата както и предишната СПС и ЮЛ-овска власт.

- **Как ще коментирате отношението власт – опозиция между двете крила на ДОС в Босилеград?**

В “Братство” прочетох че опозицията в Босилеград иска реконструкция на общинското управление в Босилеград и определено участие във властта. Изявления бяха взети само от председателите на Демократичната партия и Гражданския съюз. ДСБЮ не беше питан за това нещо, което също е симптом на определено отношение към ДСБЮ и че коалицията фактически не съществува. Не разбирам защо опозицията трябва да участва в управлението. ДСС спечели изборите – нека да управлява. Нашата задача като опозиция е да критикуваме властта и да се подготвяме да спечелиме изборите за следващия мандат. Ние не се интересуваме от разни партийни сделки и добре платени места в общината но с една добре обмислена и координирана работа да спечелим властта на следващите избори и да направим нещо по-добро за гражданите на Босилеград.

(В предишния брой на “Бюлетина” в интервюто с лидера на ДСБЮ инж. Йовица Костов “Проблемите между ДСС и ДСБЮ са поради образованието на български език” беше допусната техническа грешка като отговора на петия въпрос беше изпуснат а отговорите на последните два въпроса бяха разместени. Извиняваме се на г-н Костов)

Самородния талант

Петар Николич

Петар Николич е ученик в седми клас в Босилеград. Тихо и скромно момче е, почти мълчаливо. Скромността в неговия случай не е особено качество, защото е особен талант в областта на музиката. Петар свири на акордеон, но малко Босилеградчани знаят за таланта му, поради простата причина че не се е

изявявал на босилерадска сцена. За да опита колко “струва” решава да вземе участие на 40-тия фестивал за пръв акордеонист на Югославия, в Соко Баня, и се представи много добре, тъй като влезе в десетката на най-добрите акордеонисти в Югославия в група пионери.

Регламентата за това състезание изисква участниците да са разделени по възрастови групи; пионери, юноши, младежи и възрастни. Състезанието в началната фаза се проведе в Соко Баня, Белград, Нови Сад, Пожаревац, Крушевац, Ниш и във Виена за участници в диаспората.

Беше твърде интересно – казва Петар, като поднесох заявката си в Ниш в самият формуляр трябваше да напиша в кое музикално училище уча и името и фамилията на учителя по акордеон. Това ме обърка, защото всички кандидати бяха ученици в някое музикално училище, а аз дори няхах учител специалист по музикално образование в основното училище!? Наистина се обърках но се и куражах, защото исках да се опитам с моите връстници които имат солидна музикална подготовка. В Ниш според регламента имах свободен избор от три композиции. Представих се много добре и с още едно момче влязох в полуфинала който се състоя на 27 юли в Соко Баня. Там ситото беше съгъстено тъй като най-добрите от регионалните състезания трябваше да покажем уменията си пред журито. Сега и регламента беше друг, трябваше да се изсвирят две народни песни, две хора и една художествена композиция. Аз, като ученик на основното училище в Босилеград без да уча в музикално училище, със самородния си талант и със средства на родителите ми влязох във финала на един престижен фестивал какъвто е Първ акордеонист на Югославия.

Във финала беше всичко лесно защото целта ми беше полуфинала и натрупах опит и свърших добре работата си. Единствено ме затрудняваше че трябваше да свиря пет нови композиции а времето за репетиции беше малко. Финала се състоя на 17 август и за мое щастие пак успях, спечелих грамота на фестивала и влязох в първите десет най-добри акордеонисти, пионери в Югославия. Не може да се отрече че това не е успех.

Да, успех е, казвам аз, тъй като Петар Николич идва от едно малко място без да има основни условия да развива таланта си. Ако искаш днеска искаш да си имаш име сред акордеонистите, освен талант трябва да имаш добър инструмент, добра литература и добър учител, а това струва много време и пари. Това правило важи не само за акордеонистите, но и за всички онези които се занимават с музика. Безспорно е че Босилеград е разсадник на таланти от всички области, но просто няма кой да ги подтикне за да се реализират. Петар Николич има щастието че баща му го е вдъхновил с любов към музиката, защото и самият той е акордеонист и пръв учител на сина си и със лични средства и труд му е обезпечил литература и по-добър учител.

Радко Стоянчов

От активностите на фен-клуб “Левски” в Босилеград

Част от “Левскарите” в Босилеград благодарение на сътрудничеството на КИЦ “Цариброд” с ръководството на Левски имаха възможността на 7 август да проследят мачовете на “Левски” със “Сконто” от Латвия във втория предварителен кръг от Шампионската лига в София. Резултатът от 0:0 и 2:0 устройваше сините и те се класираха в третия кръг срещу “Динамо” от Киев.

КИЦ “Цариброд” и фенклуб “Левски” от Босилеград на 14 август отново организирано и с микробуса на КИЦ-а отново проследиха мача в София макар че резултатът от 0:1 не устройваше българските футболисти. Вторият мач в Киев, Украйна, беше проследен от един единствен босилеградски фен.

БПЦ даде 10 дневна почивка за 4 босилеградски деца

Благодарение на сътрудничеството си със светия синод на Българската православна църква, КИЦ “Цариброд” в Босилеград успя да организира една летна десетдневна почивка за четири деца от Босилеград в Слънчев Бряг. Българската православна църква всяка година организира подобни мероприятия за българите от диаспората и тая година за първи път бяха включени деца от Босилеград.

Босилеградските деца останаха твърде доволни от самата почивка.

До кога ще ни правят на будали?

Както и обикновено, на 13 септември т.г. в петък тръгнах от Босилеград за Дукат. На “Две реки” този път ни чакаше някакъв непознат за мен градски автобус. Веднага видях че не е регистриран. Влязох в него и от познатите пътници разбрах, че това бил нов рейс от международните донации които уж ДСС и Кошунца подарили на Автотранспортното предприятие в Босилеград. Рейсът от вътре беше излепен с портрети на Кошунца и ни казаха, че по един път седмично щял да вози пътници безплатно.

Посланието беше ясно и аз веднага разбрах че по тоя начин някой иска да подкупува хората и да печели гласове пред изборите! Не мога да разбера че ни правят чак толкова на глупаци и ни купуват толкова евтино. С кесия прокиснали портокали и безплатна карта до “Две реки”! И то две седмици пред изборите! С какво право кмета на Босилеград и лидер на местния отбор на ДСС използва международните донации за партийна пропаганда на своята партия и на Кошунца? И с какво право се хвали пред хората с големи постижения на новата власт? Вярно, ние в Дукат малко проринахме пътищата, прочистихме и линията за електрически ток и пуснахме един телефон (най-последно) със средствата на СНФ, но това си е заслуга на бившия кмет Миле Миленов и на някои други хора които първи успяха да заинтересират СНФ за нашите краища. Така че общинската ДСС власт в Босилеград нека да не ни прави на будали.

Изборите идват – ще гласуваш ли?..

Новица Станков

Това е най-често срещаният въпрос по нашите краища в последните десетина години щом наблизат изборите. Защото ако не гласуваш, ще те смятат за предател, домашен неприятел и т.н. Като че ли в живота си нямаме друга работа освен да ходиме на избори. Поне да го правехме с главите си които все по-често ни служат за носене на шапките и от време на време – за подстригване. Съветници за изборите – колкото щеш. От селския кмет, до последната махленска шушумига.

Добре де, хайде да гласуваме заради тия дето им дадоха “малко пари” за агитация, щом вече не можеме да избираме по своя воля. Няма да си кривя душата: сегашните агитатори са малко по-различни от предишните. Докато първите носеха на пробраните и сигурни гласоподаватели по някое кило захар, олио и кутия от евтините “национални” цигари и им обещаваха да не плащат ток, сегашните имат друга тактика – реват като побъркани по глухите села, та и животните по кошарите ще изплашат.

Психологията на нашите избиратели е проста – оня който най-много се клеши от телевизионните екрани е предопределен за водач. Много е важно да е с окончание на – ич, па макар хич за нищо да не струва. Комшията тия дни

разправяше, че Лабус не е сърбин защото нямал съответното фамилно име. Какъв ли е тогава Кошуница, Шешел, Исаков нали и те нямат –ич, щях да го попитам, но после разбрах, че е излишно да си харча думите. Прости ми боже, но ако не беше войната в Югославия нямаше да се отърся от едно от най-големите петна в живота ми: непознаване на собствения си национален произход. Също така имам свещена почит към моя дядо Александър роден през 1902г., изживял тормозите през Кралството СХС, и за неговите добри съвети по отношение на потеклото ми.

Изборите приближават, а нещата в Сърбия отново тръгват назад. Явно отново се събужда национал-шовинизмът. Кошуница който представя себе си за демократ, няма нищо против да го подкрепят крайните националисти – Веля Илич например и на още такива сателити. Същия тоя Илич скоро заяви, че оня който не е сърбин не трябва да бъде ръководител в нито една организация...

Запада още ни гледа сеира. Сигурно пак ще ни затегнат кранчето. Само да не си мисли някой че ще им прибере досегашните капиталовложения. Ама ние “ще ядем корени и сто години ако трябва” защото паролите: “Сърбия знае”, “Аз знам пътя”, “Зная искам и мога”, “Знае се” и т.н., много приличат на предишните “Сърбия няма да се свива”, “Отиваме напред”, “Така трябва” и т.н.

У нас в Босилеград войводата Шешел който едно време казваше, че войната щяла да завърши в Босилеград, тръгна да агитира от “Воденици” – точно от мястото откъдето 1919 г. дойдоха “освободителите”. Само че сега с вместо “добре дошле брачо сърби”, неговите привърженици го дочакаха със залък хляб и сол – вкусотия с която баба ми посрещаше магарето когато се прибере навечер от паша! Но когато го посрещнаха със знамето на ВМРО и транспарента за Черноземски, войводата изхвъркна през Гуйчък като църцоресто петле!

Дядо ми казваше, кой каквото прави на себе си го прави.

И вярно било. Тия дни гледам шефа на електроразпределителното Милча Лазаров който като доверен човек на СПС години наред със средно образование ядеше хляба на безработните електроинженери, и по време на избори обещавахе на хората че няма да плащат тока ако гласуват за СПС, сега ходи с клещите по селата да реже тока на тия дето не са си платили сметките! Халал да му е на тоя дето го е изпратил? А сегашните нека си мислят какво обещават. И докато предизборната кампания се разгаря и се хвърлят луди пари за избори, училището в Горна Ръжана само що не е паднало. “Сърбия знае” ли това?

Регионализация, а не автономия!

Разговор с Милан Вишнич, декан и редовен професор на Медицинския факултет в Ниш, специалист по пластична хирургия в клиническия център в Ниш и съюзен посланик от редовете на Демократичната партия.

- **Г-н Вишнич Вие бяхте единственият сърбин който дойде на откриването на КИЦ –а в Босилеград на 2 октомври 1998 година. Кажете нещо за тогавашните впечатления.**

Мога да ви кажа че бях очарован. Моят близък приятел Велимир Костов директор на Кукления театър в Ниш ми предложи да отидем там и аз бях възхитен от тази ситуация. Мен нито тогава нито сега ме е страх да отида и винаги ще отида когато бъда поканен. Мисля че откриването на този център е една много добра работа.

- **Как си обяснявате зачестилите тенденции за отричане на националната идентичност и изхвърляне на майчиният език, т.е. тоталната липса на грижа за тачене и изучаване на езика и писмото на малцинството?**

Нямам нищо против някой да се изясни като българин, сърбин, унгарец и т.н. Същото важи и за езика. Всеки може да каже каквото си иска на своя език, стига да не е обидно. Е едва тогава ще реагирам, но не заради това че го е казал на своя език, а защото е казал нещо обидно. Ако аз не съм заслужил такава обида, тогава това не е хубаво, а много грозно нещо. Освен своя майчин език човек трябва да знае и държавния език, тоест да се прилагоди към мнозинството. Например в моята къща аз командвам, но когато трябва да се направи нещо тогава се събираме всички от цялата улица, например да се асфалтира, а тогава и аз ще се придружа към мнозинството. Значи аз нямам нищо против и на моя факултет обучението да се провежда на български език но само ако има 50 студента които желаят това. За един или пет това не бих могъл да го направя. Затова всички ония които искат да студират на български, могат да отидат на българските университети и аз това одобрявам. Што се отнася за учението на български, аз ви казвам че в последно време с оглед на общата ситуация твърде активно уча английски език. Значи никой

не трябва да се срамува от своя произход и език. Защо пиротчаните, вранянциите, лесковчаните трябва да се срамуват от своя език, няма нужда.

- **Идеята за регионализация и местно самоуправление е един от стълбовете на развитието на стопанството и обществото. Някои това го тълкуват като бъдеща сецесия от Сърбия?**

Известно е, че Германия е разделена на няколко региона. Тя е една от най-развитите страни, така че това твърдение е напълно неоснователно. Излиза че всичко което води към бърз напредък и размяна идеи, капитали, знания. Точно на тази тема аз си мисля да създам една асоциация на медицинските факултети от България, Сърбия Македония и Босна. Ако през 90 година бяхме водили друга политика нямаше да се случи това. Аз съм привърженик на повеченационалните общества. Ако един е двор е хубав само когато в него има различни цветя, тогава и едно общество трябва да бъде хубаво когато в него живеят различни хора. Повече нации, създават по-качествено общество. Различията трябва да ни обединяват а не да ни разделят.

- **Излезе от печат книгата на Иван Николов “Българите в Югославия – последните версайски заточеници”. Иван Николов е идеен творец на КИЦ-а и редактор на “Бюлетина”. В тази книга той предлага автономия за българското малцинство за да може то чрез нея да се включи в новите интеграционни процеси на Балканите на базата ново споразумение и използвайки практиката на испанските, италианските, белгийските или скандинавските страни. Милан Парошки в едно скорошно изявление заяви че автономията е комунистическо творение. Вие как ще коментирате това?**

Съгласен съм с Парошки че автономията е комунистическо творение. Но аз се връщам на предишния въпрос – регионализация и местно самоуправление. Именно в регионализацията аз виждам противовес на автономията при което всеки регион би запазил своята самобитност.

- **Кажете ни накрая какво мислите за предстоящите избори, и кой кандидат според вас е най-доброто решение?**

За сега най-добрата опция според мен е Миролуб Лабус, затова че той не е партийно определен и има най-много връзки със Запада. Аз лично съм приятел с него но това няма значение за преценката ми че за сегашният

момент той действително е най-добрият кандидат. Искам да припомня че нямам нищо против другите кандидати.

Интервюто взе: Новица Станков

Внимавайте при плащането на сметките за ток!

На предишните избори мъртвите само гласуваха, а сега на тия май ще трябва и ток да плащат? Това не е неуместна шега, а жива истина.

В село Рикачево през януари почина чичо ми Мирчо Велинов. Живееше в една стара къщичка в която имаше две електрически лампи, една в стаичката, и една отвънка пред вратата. През април дойде дъщеря му от Куманово и на Данче Николов работник от електроразпределителното плати цялата сметка която старецът беше оставил.

През юли ни казаха, че имало нова сметка и аз и братовчедката ми от Куманово отидохме в електроразпределителното и там ни казаха да платим още 667,25 динара за 0, 00 киловата изразходвана енергия от 27 април до 01. 05.2002г.! Поискахме обяснение как е възможно да плащаме ток който не е изразходван защото къщата на Мирчо Велинов е затворена, но чиновничката ни се разсърди и почна да ни обяснява как уж на сметката на покойника били влезнали чужди пари и тя сега иска да ги върне. Това си беше чиста лъжа, защото не става дума за жиро-сметка, та някой да я сбърка, нито пък в селото има друг човек с такова име, но госпожата ни наложи да плащаме за да не се разправяме втор път. Следващия път на моята сметка тя беше дописала още 400 киловата, въпреки че работникът от електроразпределителното Ленчо Стойнев беше отчетел правилно токомера и аз редовно си плащам сметката всеки месец. Сега обаче ми наложиха да плащам и глоба затова защото бях разсърдил чиновничката.

Така че драги сънародници внимавайте при плащането на сметките с електрическия ток защото там владее такъв кабадахилък какъвто не е бил и по турско време.

Анани Ненов

“Демократите” които се родиха в нощта на 5 октомври 2000г. претърпяха най-голямото морално падение

Интервю с Миле Миленов бивсш кмет на Босилеград и лидер на местният съвет на Демократичната партия на Джинджич в Босилеград

- **Г-н Миленов, вашето отношение към актуалната власт все повече се изостря на местно равнище. Разбира се, работата на опозицията е да критикува властта и да предлага алтернатива на нейното управление. Напоследък си личи известна непримиримост между ДСС и ДОС. Не**

мислите ли, че това пренасяне на партийните противоречия от Белград у нас е безсмислено и вредно за всички нас?

Може би сте прав. Но откъде идва всичко това. Не забравяйте че борбата за промени и кампанията за ДОС, в това число и за Войислав Кошуница я изнесохме ние - ДС, ДСБЮ и Гражданския съюз. Сегашният лидер на ДСС в Босилеград Владимир Захариев тогава късаше плакатите на Кошуница и беше от другата страна. 90% от сегашните членове на ДСС бяха на страната на Милошевич. Това е най-голямото морално падение което може да им се случи – да премине на страната на ония срещу които цял живот са се борили. До пети октомври 2000г. до последния момент те се надяваха че Милошевич ще победи, а когато той призна победата на Кошуница, те през нощта всички станаха членове на ДСС! Това е най-жалкото нещо което можеше да им се случи. И резултатите са налице – хората виждат че промени няма, че отново се връща старата националистическа идеология а нашата агония продължава.

- **Резултатите от изборите бяха такива каквито са, сега вие като власт и опозиция взаимно си оспорвате заслугите за започнатите и недовършени работи в Босилеградско. Какво направихте вие докато бяхте председател на общината?**

За тия няколко месеца докато ние бяхме на власт в Босилеград все пак дойдоха инвестиции. Първата инвестиция от 100 000 тогавашни германски марки бяха използвани за подмяна на азбестните тръби от градският водовод. Променихме 1440 азбестови тръби, и новото ръководство на общината тази година трябваше да продължи тази работа. След това започнахме подготвителните работи за асфалтиране на 4 километровия участък на регионалния път от митницата до село Бранковци. Стойността на цялата работа възлизаше на около 50 милиона динара. Бяха изразходвани около десет милиона за подготвителните работи.

- **Защо бяха прекъснати работите?**

Машините бяха изтеглени поради приближаващата зима. Но това се случи ден след като ДСС победи на изборите. Тука няма никакъв политически гаф. Но аз обвинявам сегашната власт защо не успя да продължи сътрудничеството с Републиканската дирекция за пътища и не успя да продължи строителните работи.

- **Не допринесоха ли за това и някои смени на определени хора от ДОС поради разчистване на партийни и други сметки?**

Може би. Да припомня че директорът на Дирекцията за строителни площи и пътища беше Григор Андонов, един много голям ентузиаст и специалист и ние бяхме в ежедневен контакт както с него. Също така и с Тихомир Тимотиевич – републиканския директор. Благодарение на това, че ние много добре сътрудничихме още от времето когато бяхме опозиция в Сърбия, ние успяхме да подсигурим тия средства, въпреки че тогава в Сърбия имаше много малко строителни обекти.

- **Сега си оспорвате заслугите с ДСС кой е прибавил един километър асфалт от гробищата до общината?**

Да, и в това има голяма заслуга на временното общинско управление. Благодарение на Миодраг Йоич и Тихомир Тимотиевич и най-много на Зоран Джинджич който тогава разпореди на 50 общини в Сърбия да се даде по един километър асфалтов път. Стойността на тази инвестиция е пет милиона динара. Това бе платено на пътната секция във Враня и те го отработиха. Не е точно това което казва сегашния кмет Владимир Захариев по радио Босилеград, че този път е финансиран от Дирекцията за строителни площи в Босилеград. Това не е вярно и ще дойдат хора от Белград които да кажат истината.

- **Тогава беше започнат и строежа на телевизионния ретранслатор на Тънки рид...**

Този проект беше направен от бившата власт. Ние водихме преговори с РТС в Белград, те обещаха апаратурата, а ние трябваше да направим обекта и да отведем електрически ток. Тука дадохме и доста доброволен труд. Електрическите стълбове взехме назаем от местната общност в село Долна Любата които 17 години са стояли за махала Гашевица и трябва да й се върнат. Съюзното министерство за национални малцинства даде 150 000 динара, и дохода още 200 000 динара след като ние загубихме изборите, но те бяха договорени от наша страна.

- **Как ще коментирате изявлението на кмета Владимир Захариев че ще се строи нов телевизионен ретраслатор на Църнок при положение че не е пуснат и сегашният на Тънки Рид?**

Това ме радва. Всеки кмет от която и да е партия трябва да остави нещо на Босилеград, както и аз съм оставил. Но мисля, че не е сериозно обещанието този ретранслатор да се пусне до края на годината. Той преди шест месеца обеща че ще бъде пуснат ретранслатора на Тънки рид но той още не е пуснат. Просто нищо не стана от това.

Също така ние много упорито работихме за мобилната телефония. Тука ние играхме малко и на националната карта, просто не искахме да ни дискриминират като малцинство при разпределяне на инвестициите, говорихме че сме отдалечени от центъра на Сърбия, от пътищата и успяхме. Ретранслатора на Паралово се изгради също по наше време.

- **По ваше време бяха направени и първите контакти с някои български общини?**

Да, след дванадесет годишен застой. Тогава ни нападнаха за пробългарска ориентация, едва ли не за сепаратизъм. Но сегашният кмет Владимир Захариев много често ходи за България и въпреки че от това нещо все още няма видими резултати, аз го поздравявам за това и му пожелавам да продължи все в този дух. Също така ние за първи път прекъснахме традицията да се чества денят на Освобождението на Босилеград 8 септември и поздравяваме кмета че не го възстанови.

- **Кого ще подкрепите на предстоящите избори?**

Ние ще подкрепим Миролуб Лабус, който според нас е умен човек който мисли със главата си и не е националист. Почти всички други кандидати са националисти. Лабус показва своите качества като вицепремиер на Съюзното правителство и донесе доста инвестиции на Сърбия. Негова е заслугата че бяха постигнати добри договори с Парижкия и Лондонския клуб.

Интервюто взе: Иван Николов

Четири дни на Рила

За втори път от създаването си КИЦ “Цариброд” в Босилеград организира екскурзия до Рилския манастир. Четиридневната екскурзия която се проведе от 22 до 25. август на Рилския манастир включи и посещението на Благоевград и Дупница.

В четвъртък вечерта на 22. август група от 22 екскурзианти с които беше и отец Йоан от Босилеград се настанихме в Рилските прегръдки в бунгала – база на Дупнишкият хлебозавод. Управителката инж. Валентина Стоименова ни прие топло и ни приюти.

Програмата за следващия ден обхващаше изкачването до Рибните езера, съзерцаване на красотите на свящото място съчетано с прекрасната природа.

В събота сутринта посетихме манастира, разгледахме музея в самия манастир и една килийна стая.

Следобед пристигнахме в Благоевград. Разгледахме хубавото градче и във вечерните часове се прибрахме в базата. На другата сутрин бяхме на причащение в манастира. Посетихме пещерата в която е живял Иван Рилски. Бяхме в черквата в която са мощите му и стената до която се е молил.

След духовното изживяване при срещата със светините на Рилския манастир се сбогувахме с Рила и тръгнахме към Дупница. След кратък престой в Дупница потеглихме към Босилеград и с това приключи четиридневната ни екскурзия.

Защо сме такива?

Радица имитроа
родължа

По-нататък Стоян Величков каза, че няма да провежда политиката на “някаква канцелария на КИЦ” и “някаква партия ДСБЮ”. С това Величков пак за

Преди няколко дни, на едно заседание на Учителския колектив на Гимназията в Босилеград се представиха кандидатите за директори на Гимназията. Кандидатът Стоян Величков, преподавател по история каза, че ще зачита законите на държавата в която живее и няма да провежда политика на партии. До тук добре. Но защо каза, (и повтори още два пъти), че ще бъде обърнат изключително към Белград, а не към София?! Това изказване беше в духа на времето от студената война, на желязната завеса и изкуствените граници. Изказване с което се насърчава процеса на отнародяването и обезличаването на българите от Босилеградско. Преподаватели с такъв начин на мислене и преподаване могат да възпитават само едностранчиви политически креатури, а не креативни свободни личности.

е политическа позиция – но от становище на политиката на нетърпимост към едно легално гражданско сдружение което разпространява и създава култура на българското малцинство съобразно новите процеси в Европа на Балканите, и към една партия която вече 12 години защитава правата и интересите на българското малцинство! С това Величков всъщност провежда политиката на нашите предатели, които п ват да живеят в някакво друго време и нямат никаква представа за съвременните духовни

процеси на сближаване и създаване на Балкан без граници и усвояване на ценностите на цивилизираните страни. Ако един гимназиален преподавател в началото на 21 век все още може да борави с такива догми от времето на студената война пред своите колеги, то логически се поставя въпроса на какво може да научи днешните ученици и какво бъдеще им предлага той с такива отживели схващания.

Срам и резил, другарю Величков! Имате ли представа какво бъдеще очаква вашите ученици?!...

Раде Спасов

Съдържание :

- Избори за президент? Не, благодаря
- Шешел – сиктер навънка!
- Нито един кандидат-президент не заслужава нашето доверие
- Всички демократи които се родиха на 5 октомври 2000г претърпяха най-голямото морално падение
- Една гражданска позиция
- Регионализация, а не автономия!
- Изборите идват – ще гласуваш ли?
- Чрез избори до асимилация
- Докога ще сме разграден двор?
- Как да преглътнем горчивия хап?
- Седем години от зверствата в Сребреница
- Интервю с Дежка Георгиева – просветен съветник по български език
- За бракуваните учители по патриотизъм
- Вероучението – проводник на сръбски национализъм
- Балканските митници и европейската интеграция
- Времето на предприемчивите бизнесмени
- Какви трудности очакват едно още неродено дете в Босилеградско?
- За нашето залудо пропиляно време
- Писмо от редакторската кошница на В. Новости
- Съобщение на ДСБЮ в Цариброд
- Страданията на грешните българи продължават
- Имаме ли право на национални символи?
- Докога ще ни правят на будали?
- Внимавайте при плащането на тока
- Съединението – най-яркият национален подвиг на България
- Повторното завземане на Босилеград 1944г.
- Босилеградчани паднали за свободата на България
- Щрихи от по-старата Босилеградска история
- Чалгата като патриотичен културен образец
- Цървена локва – удар в гърба на българското малцинство
- Известния босилеградски художник Любен Бояджиев

- Самородния талант Петар Николич
- От Босилеград до Киев
- 4 дни на Рила
- Тайнствата покаяние и причащение
- И мойте песни все ще се четат
- Весел ми дойде Шешел

“Бюлетина” излиза шест пъти годишно!